

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

"ЛАСТАЎКА" ДОБРАЙ ВЕСТКІ

Гран-пры "Славянскага базару ў Віцебску" — у нашай Алёны Ланской! Ніколі яшчэ, здаецца, журы не было такім аднадушным: у першы дзень спявачка, празваная за адну са сваіх песень "ластаўкай", атрымала 89 балаў з 90 магчымых, а на другі — усе паставілі ёй толькі "дзясяткі"! На цырымоніі ўзнагароджання яна ажно плакала ад узрушэння...

ПЕРШАЯ ТЫСЯЧА!

Тысяча нумароў. Для штотыднёвіка — салідная лічба. Таму ў дзень свайго тысячнага выхаду ў свет "Культура" абапіраецца на ўласныя статыстычныя падлікі, каб уявіць той шлях, што прайшло выданне:

■ агульны наклад першай "культура"ўскай тысячы нумароў, уключаючы

спецвыпускі, 24-х і 32-палоснікі, склаў **5 мільёнаў 355**

тысяч 455 экзэмпляраў, яго вага — прыблізна **1000 тон;**

■ тысяча нумароў змясцілі ў сярэднім **92 тысячы**

камп'ютарных наборных старонак тэкстаў (а гэта, дарэчы, — **166**

мільёнаў 140 тысяч знакаў), блізу **45 тысяч**

тэкставых і **60 тысяч** фота- ды ілюстрацыйных матэрыялаў;

■ гасцямі інтэрнэт-сайта газеты www.kimpress.by за час яго

існавання сталі амаль **140 тысяч** наведвальнікаў са **107 краін свету:**

гэта, зразумела ж, Беларусь, а таксама Аб'яднаныя Арабскія Эміраты, Азербайджан, Алжыр, Аман, Аргенціна, Армения, Аўстралія, Аўстрыя, Балгарыя, Бахрэйн, Бельгія, Бенін, Боснія і Герцагавіна, Бразілія, Ватыкан, Венгрыя, Венесуэла, В'етнам, Вялікабрытанія, Гана, Ганконг, Гватэмала, Германія, Грузія, Грэцыя, Данія, Егіпет, Емен, Злучаныя Штаты Амерыкі, Ізраіль, Інданэзія, Індыя, Ірак, Іран, Ірландыя, Ісландыя, Іспанія, Італія, Іарданія, Калумбія, Канада, Казахстан, Катар, Кенія, Кіпр, Кітай, Коста-Рыка, Кувейт, Кыргызстан, Латвія, Ліван, Лівія, Літва, Люксембург, Мазамбік, Мальта, Марока, Македонія, Малайзія, Малдова, Манака, Манголія, Мексіка, Нарвегія, Нігерыя, Нідэрланды, Нікарагуа, Новая Зеландыя, Пакістан, Панама, Партугалія, Паўднёва-Афрыканская Рэспубліка, Паўднёвая Карэя, Перу, Польшча, Расія, Саудаўская Аравія, Сенегал, Сербія, Сінгапур, Сірыя, Славакія, Славенія, Судан, Таджыкістан, Тайвань, Тайланд, Того, Туніс, Туркменістан, Турцыя, Узбекістан, Украіна, Філіпіны, Фінляндыя, Францыя, Харватыя, Чарнагорыя, Чэхія, Чылі, Швейцарыя, Швецыя, Шры-Ланка, Эль-Сальвадор, Эстонія, Японія... Прычым значны працэнт гасцей вэб-старонкі выдання затрымліваецца ў нас далёка не на хвіліну!..

■ вага амаль дваццацігадовай

рэдакцыйнай падшыўкі газеты — блізу

90 кілаграмаў;

■ тысячны нумар

важыць больш за

86 грамаў;

Перад вамі — толькі статыстыка, бо кантэнт-аналіз грамадска-палітычнага і сацыяльнага, мастацкага і гістарычнага, а таксама і гістарычнага, многіх іншых тэмаў. Што ж далей? За тысячным нумарам — будзе тысяча першых, важкай лічбы недалёка: наперадзе — **20-годдзе з дня выхаду першага нумара газеты!** Заставаймася разам, шануюныя чытачы!

Аляксандр ЛУКАШЭНКА: “Маштабны форум у Віцебску шмат у чым вызначае шляхі развіцця сучаснай культуры”

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка ідзе да сцэны Летняга амфітэатра.

У час цырымоніі адкрыцця зоркі на Алеі лаўрэатаў спецыяльнага прыза Прэзідэнта краіны “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення”: спявак Алег Сямёнаў, мэр Віцебска Віктар Нікалайкін, міністр культуры Беларусі Павел Латушка, народная артыстка СССР Аляксандра Пахмутава, народны артыст Беларусі, народны артыст СССР Ігар Лучанок, артысты Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры” Валерый Скаражонак і Алег Жалезнякоў.

— Дзякуй вам, шануюны маэстра, — сказаў Кіраўнік дзяржавы пры ўручэнні ўзнагароды, — за ваш талент і самаадданне служэнне мастацтву!..

Ігар Лучанок, як вядома, стаяў і ля вытокаў “Славянскага базару...”, шмат зрабіўшы для распрацоўкі канцэпцыі і арганізацыі першых фестываляў. Таму

Ужо сёмы год запар пад час цырымоніі ўрачыстага адкрыцця “Славянскага базару ў Віцебску” Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўручае ўзнагароду “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення”. Сёлета ёй уганараваны народны артыст СССР і Беларусі Ігар Лучанок, які зрабіў вялізны ўнёсак не толькі ў развіццё культуры, але і ў мірнае яднанне народаў.

наступныя словы Прэзідэнта нашай краіны прызначаліся таксама і яму:

— Хачу падзякаваць пры гэтым усім, хто цягам двух дзесяцігоддзяў працуе ў імя фестывалю і штогод дорыць нам непаўторны свет прыгожага!..

Цэнтральнай жа тэмай прамовы Кіраўніка дзяржавы стала 20-годдзе Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

“20 гадоў таму ў небе над нашай Беларуссю з’явілася новая яркая зорка, імя якой — “Славянскі базар”. Узнікнуўшы як сумеснае пачынанне Беларусі, Расіі і Украіны, цудоўнае свята творчасці хутка перасягнула межы, стаўшы падзеяй сусветнага маштабу. Тут пабывалі прадстаўнікі ўсіх пакаленняў і ўсіх кантынентаў Зямлі”, — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы.

“Напэўна, многія ўжо крыху забыліся, які цяжкі шлях давалося прайсці фестывалю. Быў жа час, калі наогул стаяла пытанне: быць ці не быць “Славянскаму базару...”? Казалі, што для камерцыйнага поспеху яго трэба перанесці на бераг цёплага мора”, — нагадаў Аляксандр Лукашэнка.

“Тадзі мы цвёрда казалі: не, фестывалю — быць! І быць — на беларускай зямлі. Родным домам гэтага фестываля”.

валю павінен быць беларускі Віцебск — калыска славянства, — адзначыў Прэзідэнт. — Сёння мы з поўным правам можам заявіць, што маштабны форум у Віцебску шмат у чым вызначае шляхі развіцця сучаснай культуры. Тут не толькі выступаюць найбуйнейшыя зоркі сусветнага мастацтва. Яшчэ больш прыемна, што сотні маладых артыстаў упэўнена пайшлі са сцэны гэтага амфітэатра насустрач сапраўднай славе і прызнанню”.

У дні фестывалю Беларусь шчодра раскрывае душу яго ўдзельнікам і гасцям, ахвотна дзеліцца сваёй гісторыяй, багатай культурай і самае галоўнае — дабрый і гасціннасцю. “Мы рады вітаць не толькі гледачоў у гэтай зале, але

і мільённую аўдыторыю каля тэлеэкранаў. Людзі ў розных кутках планеты атрымалі магчымасць бліжэй спазнаць і палюбіць беларускую зямлю, стаць нашымі шчырымі сябрамі”, — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

“Я нярэдка задаюся пытаннем: чаму ўсё ж такі наш “Славянскі базар” такі папулярны, чаму яго так цэняць і любяць ва ўсім свеце? Думаю, перш за ўсё таму, што ён не ставіць перад выканаўцамі ніякіх штучных перашкод, дае кожнаму поўную свабоду творчасці. Дзе магчымасць бліснуць самымі яркімі гранямі свайго таленту. Тут пануе павага да нацыянальнай своеасабліваасці любога народа. Ён добры, спагадлівы, наш фестываль, і заўсёды становіцца ўтульным домам для артыстаў і гледачоў. Менавіта за гэта яго і любяць”, — лічыць Кіраўнік дзяржавы.

Паводле яго слоў, у “Славянскага базару...” вельмі добрая рэпутацыя. “Якія страсці ні разгараліся б за кулісамі, якія ні сутыкаліся б густы, ацэнкі заўсёды былі сумленныя і аб’ектыўныя. Фестываль ніколі не становіцца арнай скандалаў і закуліснай барацьбы. Так будзе заўсёды. Тут усё шчыра і адкрыта. Такі заслужаны імідж нашага фестывалю”, — перакананы беларускі Лідар.

І “Спадчына” як наша спадчына...

Некалькімі гады раней на Алеі лаўрэатаў узнагароды “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення” адбылося адкрыццё зоркі Ігара Лучанка. Удзельнікі цырымоніі праходзілі па “чырвонай дарожцы”, іх віталі дзяўчаты з узорнага ансамбля сцэнічнага танца “Гарэза” ГЦК “Віцебск”. Песня “Мой родны кут” у выкананні Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры” была аздоблена пранікнёнай харэаграфічнай кампазіцыяй, якую прадставіў народны маладзёжны тэатр “Кола”. У момант непасрэднага адкрыцця закладзенай зоркі ўспыхнуў агнём феерверк — і загучала неўміручая “Спадчына”.

Надзвычай паэтычную атмасферу цырымоніі прадоўжыла прамова міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі:

— Ігар Міхайлавіч! Вы з’яўляецеся стваральнікам адметнага іміджа нашага Беларускага музычнага мастацтва за мяжой. Тое, што вы зрабілі для культуры нашага народа, цяжка пераацаніць. Вы ўзнялі ўнікальны пласт нашых класікаў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, іншых паэтаў, творчасць якіх прызнана залатым скарбам нашай літаратуры. Многія вершы мы фактычна вывучылі на памяць, дзякуючы вашым песням, таму што спяваем іх разам з артыстамі. Ніколі не забуду асаблівага пачуцця, калі я чуў гэтыя песні за межамі Беларусі, працуючы дыпламатам. Гэта тое, што ідзе ад сэрца. Музыка не патрабуе перакладу. Ці ж можна “перакласці” стук сэрца? Ці тое, што адчувае душа? Сваімі песнямі вы дакранаецеся да сэрцаў не толькі беларусаў, але і ўсіх, хто чуў вашыя песні. Вельмі важна, што Прэзідэнт нашай краіны заснаваў гэтую ўзнагароду — “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення”. Бо што можа быць лепш,

калі культура дапамагае зразумець адно аднаго і жыць у міры і згодзе?..

— Гэта не проста зоркачка, — адзначыў старшыня Віцебскага аблвыканкама Віктар Нікалайкін, — а сапраўдная зорка, якая асвятляе не толькі Беларусь, але і ўвесь свет...

На ўрачыстасць прыехалі і даўня творчыя сябры Ігара Лучанка — кампазітар Аляксандра Пахмутава і пэат Мікалай Дабранраваў. Госці падкрэслілі высокі прафесіяналізм і духоўны складнік песень зорнага творцы.

— Гэтым кампазітару падуладныя любыя жанры, — заўважыла А.Пахмутава, — але душа яго прыйшла да песні. А самой песні пананцавала, што да яе прыйшоў такі высокаадукаваны, высокапрафесійны музыкант. Дзякуючы песням Лучанка ўсе будуць памятаць, што Беларусь — краіна сумленных, добрабычлівых і працавітых людзей.

“Словам у адказ” стала новая песня кампазітара — “Словедзь”, напісаная паводле яго вядомай інструментальнай кампазіцыі “Мелодыя каханьня”. Выканаў яе Алег Сямёнаў — дакладна даносячы сэнсавы змест тэксту Андрэя Скарыніна.

— У гады Вялікай Айчыннай вайны, — дадаў Ігар Лучанок, — я жыў у эвакуацыі ў Растоўскай вобласці, і тамтэйшыя людзі, можна сказаць, выратавалі мяне. Толькі ў сяброўстве — наша сіла. На “Славянскім базары...” гэта выяўляецца асабліва ярка.

Надзея БУНЦЭВІЧ, Андрэй СПРЫНЧАН (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты на “Славянскім базары ў Віцебску”

14 ліпеня на “Славянскім базары ў Віцебску” прайшоў Дзень моладзі, які сабраў 300 удзельнікаў і безліч фестывальнай публікі. Маштабнае свята арганізавана ў выкананне Даручэння Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі Грамадскім аб’яднаннем “Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі”.

Пагадзіцеся, такі зварот да моладзі ў дзень афіцыйнага закрыцця юбілейнага фестывалю сімвалізуе сапраўдны позірк у будучыню. Моладзь — вольная наша “галоўная зорка”!

— Дзень моладзі, — распавёў першы сакратар ЦК БРСМ Ігар Бузоўскі, — не адбыўся б без падтрымкі дзяржавы, Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, спонсараў і, вядома, ініцыятывы самой моладзі — творчай, актыўнай, крэатыўнай...

Такой відовішчнай прэс-канферэнцыі на “Славянскім базары...” яшчэ не было. Здараліся самыя розныя прэзентацыі — у асноўным, эстрадныя, — але каб у прэс-цэнтры дэманстравалі выкрунтасы брэйк-данса, танцавалі джаз-мадэрн, паказвалі іншыя танцавальныя шоу і нават разнастайныя трукі на ролікавых каньках ды веласіпэдах (!) — увяць такое было немагчыма. А між тым, гэта было толькі маленечкай часткай таго, што жыхары горада і госці фестывалю ўбачылі цягам дня на плошчы Перамогі ў Віцебску.

Дзень моладзі пад ініцыятыўным знакам

Ролікі, “велікі”, брэйк ды лаціна

Адкрыліся святкаванні акцыяй “Дзякуй за жыццё!”. Гэтым арганізатары хацелі падкрэсліць, што ўся цяперашняя рэчаіснасць, уключаючы фестывальны і конкурсны рух, стала магчымай, дзякуючы Вялікай Перамозе. Таму маладзёжныя арганізацыі штогод, пачынаючы святкаванне, ускладаюць вянкi і кветкі да мемарыяла ў гонар герояў Вялікай Айчыннай

ваіны: воінаў-вызваліцеляў, партызанаў і падпольшчыкаў Віцебшчыны.

Дзень моладзі ператварыўся сёлетай сапраўдны “фестываль у фестывалі”: у межах “Славянскага базару...” разгарнуўся I Міжнародны маладзёжны фестываль “Агонь танца”.

— Мы вельмі хацелі, — зазначае Ігар Бузоўскі, — каб маладзёжныя

вальнае шоу, джаз-мадэрн, лаціна і брэйк-данс. Калі ў першай маглі саборніцаць калектывы з любой колькасцю удзельнікаў, дык астатнія змагаліся за перамогу дзютамі. Паводле каментарыяў Ігара Бузоўскага, “...сістэма, паводле якой праводзім саборніцтвы, існуе пакуль толькі ў Беларусі і называецца “сіла двух”. Мы імкнемся распаўсюдзіць яе і ў іншых краінах...”

Пераможцы атрымалі прызы аўтарскай работы ды-

праграма натуральна ўпісалася ў падзеі форуму. Калі на “Славянскім базары...” пануе музыка і іншыя віды мастацтваў, дык і мы вырашылі звярнуцца да харэаграфіі, бо яно спалучае пластыку і музыку, а да таго ж, вельмі запатрабавана маладзю. Каб выявіць удзельнікаў “Агно танца”, праводзілі адборачныя туры па ўсёй рэспубліцы...

У цэнтры маладзёжнага фестывалю апынулася конкурсная праграма. Яна прайшла ў чатырох намінацыях: танца-

Кантактная пляцоўка для міністраў

“Славянскі базар у Віцебску” не толькі аб’яднаў глядачоў з артыстамі, але і стаў пляцоўкай для правядзення перамоў і ўстанаўлення новых кантактаў. На гэтым тыдні ў рамках форуму адбыліся рабочыя сустрэчы міністра культуры Беларусі Паўла Латушкі з міністрам культуры Украіны Міхаілам Кулянікам і міністрам культуры Расіі Аляксандрам Аўдзевым.

Беларускі і ўкраінскі міністры сустрэліся для канструктыўнай гутаркі 11 ліпеня і абмеркавалі шэраг пытанняў двухбаковага супрацоўніцтва. Падобная сустрэча адбылася і летась, таксама пад час “Славянскага базару ў Віцебску”. І тады яна надала новы імпульс двухбаковым адносінам у галіне культуры паміж Беларуссю і Украінай.

Як паведамілі карэспандэнты “К” у Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, ужо цяпер пачынаецца рэалізацыя некаторых з

абмеркаваных праектаў у галіне культуры. Адзін з іх — прэзентацыя магчымасцей ільготных умоў у сферы кінавытворчасці на тэрыторыі нашай краіны. Яна адбудзецца ў Беларусі для спецыялістаў у галіне кіно з Украіны, Расіі ды іншых дзяржаў. Міністры ў час сустрэчы ўнеслі свае прапановы наконт яе арганізацыі і правядзення.

Павел Латушка выказаў вялікую ўдзячнасць Міхаілу Куляніку за садзейнічанне ва ўсталяванні помніка беларускаму пісьменніку Уладзіміру Караткевічу ў Кіеве. Нагадаем, ініцыятарам яго ўсталявання з’яўляецца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Як адзначылі ў Міністэрстве, былі абмеркаваны таксама пытанні двухбаковага супрацоўніцтва ў галіне адукацыі, тэатральнага мастацтва, бібліятэчнай справы, што ўжо паспяхова рэалізуецца. Павел Латушка заўважыў у гутарцы з украінскім калегам, што аічынныя ВНУ сферы культуры і мастацтва зацікаўлены і надалей удзельнічаць у арганізацыі замежных стажыровак для выкладчыкаў, студэнтаў, аспірантаў, дактарантаў. Разгледзелі міністры і пытанне аб абменных гастролях Нацыянальнага акадэміч-

нага тэатра імя Янкі Купалы і Нацыянальнага тэатра імя Івана Франка.

13 ліпеня Павел Латушка і Аляксандр Аўдзевы абмеркавалі пытанні беларуска-расійскага супрацоўніцтва ў галіне культуры. Аднымі з важных тэм гутаркі сталі стварэнне сумесных кінафільмаў, а таксама — удзел расійскіх кінамастаграфістаў у Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад”.

Плануецца пашыраць сувязі аічынныя і расійскіх вышэйшых навучальных устаноў, часцей арганізоўваць замежныя стажыроўкі, дзельца досведам у галіне адукацыі творцаў. Павел Латушка выказаў зацікаўленасць у тым, каб беларускія дырыжоры праходзілі стажыроўкі ў вядучых тэатрах Расійскай Федэрацыі.

Дарэчы, напярэдадні гэтай сустрэчы расійскі міністр азнаёміўся з калекцыямі і выстаўкамі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Разам з яго дырэктарам Уладзімірам Пракапцовым ён абмеркаваў перспектывы развіцця супрацоўніцтва паміж музеямі дзвюх краін. Магчыма, у наступным годзе ў сталіцы нашай краіны можна будзе ўбачыць выстаўку спеціальных расійскіх экспазіцый.

Увага! Аб’ява*

Стыпендыяльная праграма Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча “Gaude Polonia”

Нацыянальны цэнтр культуры аб’яўляе конкурс на атрыманне стыпендыі на шасцімесячны курс навучання ў Польшчы ў рамках стыпендыяльнай праграмы Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча “Gaude Polonia”. Праграма “Gaude Polonia” прызначаецца для маладых дзеячоў культуры і перакладчыкаў з краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

Курс навучання ў Польшчы пачнецца 1 лютага і будзе доўжыцца да 31 ліпеня 2012 года. Набор удзельнікаў ажыццяўляецца на конкурснай аснове. Кандыдаты павінны валодаць польскай мовай на базавым узроўні.

Заяўкі прымаюцца да 15 кастрычніка 2011 года.

Падрабязную інфармацыю аб Праграме і бланкі анкет можна атрымаць на інтэрнэт-старонцы www.nck.pl/sub.pl,gaudepolonia.html

і ў Нацыянальным цэнтры культуры ў Варшаве (тэл.: +48-22-210-01-21), а таксама ў Польскім Інстытуце ў Мінску (Мінск, вул. Валадарскага, 6; тэл.: (8017) 200-63-78, (8017) 200-95-81).

Закон “Аб аўтарскім праве і сумежных правах” — апублікаваны, але пытанні і сэнна па ім узнікае нямаля. Так, пад час абмеркавання не адно кап’ё было зламана над праблемай вызначэння юрыдычнага статусу рэжысёра — пастаноўшчыка спектакля. Сэнна мы спрабуем разабрацца, да якіх вынікаў прыйшлі заканадаўцы і якім чынам гэта адаб’ецца на будучыні названай прафесіі ў нашай краіне. Што яшчэ можна ўдакладніць?

Спектакль без рэжысёра?

Мінулае стагоддзе падарыла мастацтву прафесію рэжысёра. Паступова прыйшло ўсведамленне таго, што саюз таленавітага драматурга, мастака з нетрывіяльным поглядам натхнёнага кампазітара і адоранага акцёра можа спрадзіць па-сапраўднаму выдатны спектакль толькі тады, калі іх задумы і памкненні аб’яднае рэжысёр: менавіта яму ўласціва пэўным чынам вырашыць мізансцэны, распрацаваць характары герояў, расставіць акцэнт у сучаснай ці класічнай п’есе, каб усхваляваць глядача. Тым самым рэжысёр уздзейнічае на яго думкі і дае магчымасць перагледзець сваё светаадчуванне, стаўленне да іншых людзей і да сябе. Цягам XX стагоддзя назва папраўдзе любога паспяховага тэатра асаціравалася з канкрэтным імем рэжысёра.

Новыя сацыяльна-эканамічныя ўмовы ўнеслі значныя змены ў многія сферы жыцця, і тэатральнае мастацтва таксама не засталася ў баку ад радыкальных змен. Пакрысе тэатр рэжысёрскі стаў змяняцца тэатрам дырэктарскім, а замест паняцця “спектакль” ва ўжытак трывала ўвайшлі словы “прадукт” і “праект”. Тэатры ўсё часцей кажуць аб працэнтах запўняльнасці залы, касавых зборах. Таму і дырэктарам больш выгадна бачыць у рэжысёры перш за ўсё кіраўніка, які ўзначальвае адно з творчых падраздзяленняў установы пад час працы над чарговай пастаноўкай.

Унутры тэатраў усё часцей гучаць пытанні пра тое, хто ж такі рэжысёр, кім ён з’яўляецца і навошта ўвогуле патрэбны. Унутраныя ваганні ў вызначэнні прафесіі прывялі да вельмі сур’ёзных знешніх наступстваў. Прынамсі, у новым Законе “Аб аўтарскім праве і сумежных правах” рэжысёра прызналі ўладальнікам сумежных правоў на пастаноўку, пазбавіўшы яго права на аўтарства.

Безліч вызначэнняў адной прафесіі

— Напрыканцы 1998 года на ўзроўні пастановы Урада было прынята рашэнне, што тэатральным рэжысёрам за рэгулярнае выкарыстанне іх пастановак належыць аўтарскае ўзнагароджанне ў пэўным памеры, — патлумачыў карэспандэнт “К” колішнюю сітуацыю кіраўнік Цэнтра па калектыўным кіраванні маёмаснымі правамі Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Беларусі Аляксей Бічурын. — У творчым асяроддзі лагічна выказалі думку, што калі ўзнагароджанне — аўтарскае, то асоба, якая яго атрымлівае, з’яўляецца аўтарам...

Аднак у Законе “Аб аўтарскім праве...” ад 1998 года ні слова не было сказана пра рэжысёраў — пастаноўшчыкаў спектакляў.

Іншымі словамі, не з’яўляючыся нідзе юрыдычна прапісанымі, фактычна рэжысёры ў Беларусі лічыліся аўтарамі. Гэтая сістэма існавала цягам амаль дванаццаці гадоў. Аднак тое палажэнне не адпавядала іншымі заканадаўчым актам. Прынамсі, у Грамадзянскім кодэксе Рэспублікі Беларусь, дзе закладваецца асновы правоў, у тым ліку на ахову інтэлектуальнай маёмасці і выкарыстанне аўтарскага права і сумежных правоў, у той жа рэдакцыі 1998-га змяшчаў пункт, паводле якога самі тэатральныя пастаноўкі былі аднесены да аб’ектаў сумежных пра-

воў. Атрымлівалася, што ў Кодэксе значылася адно, а практыка існавала іншая: асобы, якія ажыццяўлялі пастаноўку спектакля, мелі права на аўтарскае ўзнагароджанне і аўтаматычна прылічваліся да аўтараў.

Кім жа назваць цябе?

Пад час працы над новым юрыдычным дакументам спецыялісты імкнуліся ўніфікаваць унутраную структуру ўсіх адпаведных заканадаўчых актаў. Міністэрства культуры таксама ўдзельнічала ў гэтым працэсе. Неаднойчы ўзнімалася пытанне: ці не лепш будзе перанесці практыку, што склалася, у існуючае прававое поле і прызнаць тэатральным рэжысёраў аўтарамі спецыфічнага віду мастацтва? Зразумела, гэта прывяло б да прызнання

Рэжысёры просяць растлумачыць

Дык хто ж ён, пастаноўшчык?

Паміж аўтарскім і сумежнымі правамі ў кантэксце сусветнай практыкі

творцаў суб’ектамі аўтарскага права. Але пасля шырокага абмеркавання было вырашана пайсці іншым шляхам.

— Мы зыходзілі з сусветнай практыкі, дзе тэатральны рэжысёр здавён лічыцца суб’ектам сумежных правоў, — распавяла намеснік Старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсу Святлана Сухавей. — Да таго ж, мы павінны былі ўніфікаваць дакументы ў межах Мытнага саюза. Зыходзячы з усіх прынятых да ўвагі аспектаў у апублікаваным ў маі Законе “Аб аўтарскім праве і сумежных правах” удасканалена прававое палажэнне пэўных катэгорый выканаўцаў: са снежня бягучага года рэжысёры — пастаноўшчыкі спектакляў, якія цяпер аднесены менавіта да гэтай катэгорыі, будуць з’яўляцца суб’ектамі сумежных правоў...

Такім чынам, заканадаўцы фактычна прыраўнялі рэжысёраў да выканаўцаў, якія з’яўляюцца пасрэднымі пры распаўсюджванні твора паміж публікай, з аднаго боку, і аўтарамі — драматургам, кампазітарам, мастаком-пастаноўшчыкам, харэографам — з другога...

А як у замежжы?

Для галоўнага рэжысёра Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Аляксея Ляляўскага замацаванне ў новым заканадаўстве яго прафесійнага статусу як уладальніка сумежных правоў не сталася вялікім узрушэннем. Аляксей Анатольевіч шмат ставіць у тэатрах замежжа, дзе рэжысёры даю не лічацца аўтарамі.

— Сапраўды, падобны юрыдычны аспект — агульнапрынятая практыка, — сцвярджае суразмоўца “К”. — У Еўропе здавён рэжысёру за зробленую работу ганарар выплачваецца аднарова. Звычайна для Беларусі аўтарскіх адлічэнняў за выкарыстанне пастаноўкі не прадугледжана. Праўда, неабходна прыняць да ўвагі, што ў першапачатковы кантракт закладваецца сума, зыходзячы з мяркуемага пракату, прыкладам, на бліжэйшыя пяць гадоў. Калі ж спектакль мае поспех і яго хочучы паказаць глядачам і надалей, то на новы тэрмін заключаецца чарговы дакумент, што прадугледжвае адпаведны ганарар...

Палатай прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у маі быў прыняты Закон “Аб аўтарскім праве і сумежных правах”. Дакумент уступіць у сілу ў снежні бягучага года.

Ды ўсё ж, па меркаванні Аляксея Бічурына, словы недаўменна, якія, аднак, гучаць у рэжысёрскай грамадзе, прадываюны тым, што многія не гатовы адысці ад старой савецкай практыкі ўспрымання тэатральнага спектакля як “дзеішча” рэжысёрскай творчасці і, адпаведна, прэтэндаваць на аўтарскія правы ў яго дачыненні.

— Шчыра скажу, НЦІУ занепакоены, каб юрыдычныя змены не прынеслі дыскамфарту айчынным рэжысёрам, — вы-

раў — пастаноўшчыкаў спектакляў. А вось, скажам, харэографы засталіся ў спісе аўтараў.

І рэжысёр — пастаноўшчык аўдыявізуальнага твора ў новым Законе прызнаны яго аўтарам. Як бачым, нездарма кінарэжысёр, член Беларускага саюза кінематаграфістаў Валерый Панамароў разам з калегамі ладзіў шматлікія дыскусіі (у тым ліку дзяліўся сваім меркаваннем і на старонках “Культуры”), перыядычна прысутнічаў на слуханнях пад час падрыхтоўкі

ці, узаемазвязвае магчымасці атрымання акрэдытацыі на ажыццяўленне дзейнасці ў адпаведнай сферы. На сёння ў НЦІУ зарэгістравана каля сотні рэжысёраў. Не выключана, што, калі мы адчуем настойлівую запатрабаванасць гэтай катэгорыі творчых работнікаў выконваць кіраванне сумежнымі правамі, магчыма, пашырым абсягі сваёй працы, — дадае Аляксей Бічурын. — Зразумела, прымяненне інструментаў калектыўнага кіравання ў любым вы-

новага заканадаўства. Да практыкаў прыслухаліся, вярнулі ў заканадаўчы акт пункт, па якім кінарэжысёраў ізноў пачалі лічыць аўтарамі. Кінематаграфісты адсталі свае маёмасныя і немаёмасныя правы.

І тут паўстае пытанне: наколькі, калі пакінуць убаку тэхнічныя тонкасці, праца рэжысёра тэатральнага адрозніваецца ад працы ягонага калегі з кінематаграфічнага цэха? У заканадаўцаў на гэта маецца сваё меркаванне.

— Фільм фіксуецца на аб’ектыўным носбіце. Унесці змяненні ў карціну без перапрацоўкі ўсёй стужкі немагчыма. І дастаткова запусціць на пэўным тэхнічным прыстасаванні той носбіт, каб аднавіць карціну ў тым выглядзе, як яе ўяўляў сабе рэжысёр, — патлумачыла Святлана Сухавей. — Праводзіліся шматлікія дыскусіі, і ў выніку спыніліся на тым, што кінарэжысёр застаецца аднаасобным аўтарам фільма. Тэатральны ж рэжысёр стварае жывы спектакль, які кожны дзень можа змяняцца...

Але не ўсе тэатральныя рэжысёры пагаджаюцца з такімі высновамі заканадаўцаў. У прыватнасці, дырэктар — мастак кіраўнік, галоўны рэжысёр Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Валерый Анісенка мяркуе:

— Мая праца нічым не адрозніваецца ад дзейнасці кінематаграфіста: я таксама збіраю часткі ў адзінае цэлае, укладваю душу ў пастаноўку, каб праз прызму майго погляду на свет гляданы змаглі б адкрыць для сябе новыя бакі светабудовы, глыбіні чалавечых стасункаў. Дык чаму мяне не прызнаюць за аўтара?..

Такім чынам...

Цяпер жа тэатральным рэжысёрам патрэбна рыхтавацца да пераацэнкі поглядаў на сваю творчасць і да перагляду чаканняў ад працы. Да снежня бягучага года ўсім ім неабходна будзе з прычыны юрыдычных фармальнасцей перазаклучыць кантракты з тэатрамі і з НЦІУ: справа ў тым, што Нацыянальны цэнтр інтэлектуальнай уласнасці працуе толькі з аўтарамі, сумежнымі правамі ён на бягучы момант не займаецца.

— Новы Закон “Аб аўтарскім праве...” змяшчае больш дэталёвыя палажэнні па дзейнасці кіравання калектыўнымі аўтарскімі правамі, у прыватнас-

падку звязана з дадатковымі выдаткамі, неабходнымі для ажыццяўлення такога роду дзейнасці. Калектыўнае кіраванне заснавана на вялікай колькасці ўдзельнікаў, таму, калі да нас звернецца два — тры чалавекі, логіка займацца гэтым не будзе. Але мы, безумоўна, паставімся з разуменнем, калі рэжысёры вырашаць займацца сваімі правамі на індывідуальнай аснове...

Пад час падрыхтоўкі матэрыялу чула не ад аднаго творцы, што ў тэатральнай сферы не тыя грошы, каб дабівацца перагляду асобных пунктаў заканадаўства. Ізноў жа, у гэтым плане неабходна дбаць і пра будучыню айчыннага тэатра. Праз пэўны тэрмін могуць з’явіцца зусім іншыя лічбы ў кантрактах аўтараў, можа актыўна развіцца камерцыйная ніша. Што будзем казаць тады?

Дарэчы, са зменай статусу рэжысёра паўстае пытанне пра вылучэнне на дзяржаўныя прэміі і ўзнагароды. Ці магчыма будзе разлічваць на заслужанае заахвочванне, калі ў Палажэнні на права прэтэндаваць на яго ўказаны толькі аўтары?

Каму будучы належыць спектаклі, калі рэжысёр юрыдычна з’яўляецца выканаўцам і валодае толькі сумежнымі правамі? Ці зможа тэатральны рэжысёр абараніць свае правы на пастаноўку, калі тэатр вырашыць, прыкладам, змяніць у працэсе рэпетыцый рэжысёра? Вядомыя і такія прэцэдэнты, калі адзін рэжысёр выкарыстоўвае творчую задуму другога (прынамсі, агульнае сцэнаграфічнае рашэнне або адной толькі лялькі, якія калега вынайшаў разам з мастаком). Як можа той, другі, рэжысёр даказаць уласнае аўтарства?

Пры ўсім гэтым, бясспрэчна застаецца аксіёма: толькі рэжысёру ўласціва аб’яднаць у адзінай задуме намаганні асобных занятых у пастаноўцы творцаў і напоўніць спектакль атмасферай, у якой адбываецца пераўтварэнне чалавечай душы. Ці можам мы дазволіць сабе раскошу раскідвацца такімі адзінкавымі творцамі, элітай нацыянальнага мастацтва, пераводзячы іх у шэраг выканаўцаў? Навошта адымаць у рэжысёра самае каштоўнае, дзеля чаго ён працуе: права называцца аўтарам свайго твора?

Настасся ПАНКРАТАВА

Самі рэжысёры ўжо тэлефануюць у рэдакцыю з просьбай растлумачыць новую юрыдычную рэальнасць, найпрост датычную іх прафесійнай дзейнасці.

Сапраўды, аказалася, што пасля вырашэння аднаго прынцыповага пытання ўзнік шэраг новых. І ў першую чаргу — у галіне практычнай рэалізацыі рэжысёрскіх правоў. Якім чынам у рэаліях, што стануць явай ужо праз некалькі месяцаў, забяспечыць прававыя гарантыі рэжысёрскай працы і яе адпаведнага фінансавага ўзнагароджання? Пра гэта мы вырашылі пагутарыць з тымі, хто неўзабаве акажацца на “фарпосце” новай сітуацыі, — дырэктарамі тэатраў.

— Карэжыроўка спектакля — гэта права рэжысёра. І змены зменам не роўныя. Існуе ж паняцце сцэнічнай рэдакцыі, якое прадугледжвае дадзены аспект.

— Ды ўсё ж наша з вамі размова пакуль што адбываецца ў плоскасці тэорыі. А на практыцы Нацыянальны цэнтр інтэлектуальнай уласнасці кажа, што выканаўцы — не іх сфера дзейнасці. І цяпер вам давядзецца вырашаць юрыдычныя пытанні супрацоўніцтва з пастаноўшчыкамі напрамую, заключаючы дагаворы непасрэдна паміж тэатрам і рэжысёрамі...

— Няхай не падасца вам мая пазіцыя занадта жорсткай, аднак я лічу, што ў дадзеным выпадку Цэнтр проста спрабуе перакласці на плечы тэатра яшчэ адну са сваіх функцый. Гэта сама,

ключачы дамовы на выплату аўтарскіх працэнтаў ад пракату спектакляў непасрэдна з рэжысёрамі — будзем заключаць. Іншая справа, што пры такой сітуацыі цалкам рэальна ў таго або іншага дырэктара можа ўзнікнуць спакуса “мінімалізаваць” выдаткі, сказаўшы рэжысёру: прабач, зараз у мяне няма грошай... І што тады рабіць тым рэжысёрам, якія, як я, не бяруць за працу аўтарскі ганарар, а разлічваюць адно толькі на працэнты ад збораў? А такіх у нас, я ведаю, не адзінкі...

Як галоўны “ахоўнік” карпаратыўных інтарэсаў сваё меркаванне на гэты конт выказаў і старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў Аляксей ДУДАРАЎ:

— Я — драматург, а не рэжысёр, рэжысёраў лічыў не аўтарамі, а прадстаўнікамі сумежнай прафесіі. Але ціані іх і

сёр, няхай і не з’яўляючыся юрыдычным аўтарам спектакля, павінен за сваю работу атрымаваць аўтарскае ўзнагароджання...

— Ведаю, на этапе падрыхтоўкі **Закону вы актыўна кантактавалі з Пастаяннай камісіяй Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе. Як ішла гэтая работа?**

— Так, я не адну гадзіну на пасяджэннях, дзе, да слова, ішла грунтоўная размова, выказваў свае пажаданні, многія з якіх улічаны. Мушу зазначыць, што дэпутаты ў часе працы над гэтым законам уважліва і ўдумліва выслухоўвалі прапановы і заўвагі практыкаў, мы шукалі паразуменне па ўсіх узнікаючых пытаннях. Так што ў выніку ніхто не скажа, што, маўляў, чыноўнікі, седзячы ў сваіх кабінетах, “прыдумалі” Закон, не ўлічваючы аб’ектыўных рэалій. Наадварот, сумесная праца якраз і дала магчымасць вырашыць многія спрэчныя і “слізкія” моманты яшчэ на этапе працоўкі законапраекта.

маецца больш, чым “навару”. Для нас жа на першым месцы стаіць, як вы правільна заўважылі, не фінансавая прыбытковасць, а прынцыповая падтрымка карпаратыўных інтарэсаў. Тым больш, што “Закон аб аўтарскім і сумежных правах” — адзін, і абараняе ён творцаў незалежна ад іх статусу.

— **Як вы пракаменціруеце той факт, што да снежня бягучага года ўсе рэжысёры павінны будучы пераключыць дамовы непасрэдна з тэатрамі, дзе паставілі свае спектаклі, і цяпер самастойна абавязаны вырашаць свае прававыя пытанні?**

— Справа ў тым, што ўступае ў дзеянне такі псіхалагічны і этычны нюанс...

— **Чалавечы фактар?**

— Менавіта так. Адна справа, калі рэжысёр едзе на пастаноўку ў іншы тэатр: там ён на самым пачатку можа агаварыць з дырэктарам свае аўтарскія працэнты. А калі спектакль выходзіць у тым тэатры, дзе рэжысёр працуе, якім чынам ён можа дамаўляцца? Іншая справа, калі дадзеныя пытанні вырашае і рэгулюе старонняя дзяржаўная структура, якая прызначае працэнты на падставе адпаведных афіцыйных дакументаў, рэгламентуючых усе тыя моманты. Адрозніе ж знікае гэты самы “чалавечы фактар”.

— **І ўжо дырэктар не зможа сказаць: прабач, братка, цяпер так туга з грошамі...**

— Правільна, бо структура адкажа: скарыстаўся рэжысёрскай працай — плаці, прычым у адпаведнасці з законам. А не хочаш — пытанне будзе вырашацца ў судовым парадку, і ўсё роўна давядзецца заплаціць за шэсць месяцаў плюс судовыя выдаткі.

— **Дарэчы, якраз менавіта дырэктары першымі выступаюць за такую форму працы...**

Новы статус — новыя клопаты?

Сітуацыя праз прызму прафесіі

Эдуард ГЕРАСИМОВІЧ, дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, адгукнуўся на нашу просьбу аб каментарыі даволі горача:

— Мне не падаецца, што рэжысёра трэба будзе выкрэсліваць з ліку аўтараў. Хто як не ён стварае спектакль? Менавіта згодна з яго асабістым, мастакоўскім бачаннем таго або іншага драматургічнага матэрыялу працуюць сцэнограф, кампазітар, харэограф, ды і акцёры. Таму для мяне асабіста ён заўсёды быў і застаецца аўтарам спектакля.

— **Але ж, з юрыдычнага пункта гледжання, якім чынам ён можа пацвердзіць уласнае аўтарства? У адозненне ад кінарэжысёраў або балетмайстраў, чый творчы плён падаецца фіксацыі, што і дае ім права заставацца ў шэрагах аўтараў, рэжысёр спектакля (прычым не важна, драматычнага або музычнага) не ў стане “спыніць імгненне”...**

— Я сказаў бы, гэта — нязручна, аднак — не немагчыма. Дастаткова пад час прэм’ернага паказу зрабіць відэазапіс спектакля — вось вам і фіксацыя, і магчымасць пацвердзіць уласнае аўтарства. Спектакль — прадукт творчай дзейнасці рэжысёра, той самы тавар, які ён выдае. І ў такой сітуацыі відэазапіс становіцца пацвярджэннем і фіксацыяй наяўнасці гэтага самага тавару, яго якасці і ўзроўню.

— **У выпадку з запісам аўтарскія правы рэжысёра распаўсюджваюцца толькі на відэаверсію, у той час як з правамі на сам спектакль усё застаецца па-ранейшаму. І потым, ці рэдкія выпадкі, калі рэжысёр ці то пасля пасяджэння мастацкага савета, ці то па ўласным бачанні пасля некалькіх прэм’ерных паказаў тое-сёе дапрацоўвае ў пастаноўцы, змяняе некаторыя сцэны, нюансы? Як у такім выпадку быць: з якой версіяй відэазапісу звяртацца?**

як тое сталася і з пытаннем аб заключэнні аўтарскіх дамоў з замежнымі драматургамі — мы атрымлівалі ад Цэнтра паперы, сутнасць якіх — у наступным: гэта не іх кампетэнцыя, маўляў, вядзіце перамовы самастойна. Але ж тут паўстае шэраг пытанняў нават адміністрацыйнага характару. Дык што, для таго, каб тэатр вёў яшчэ перамовы і працу па заключэнні аўтарскіх дагавораў, неабходна дадаць у штат кожнага з калектываў адпаведныя міжнародныя юрыдычныя аддзелы, якія, фактычна, будуць дубліраваць структуру і дзейнасць Цэнтра? А дзе ж гаспадарскі падыход да дзяржаўных грошай? Ужо чую ў адказ, што рэжысёрскія працэнты — гэта не тыя сумы, дзеля якіх неабходна ўзнімаць вэрхал, ды толькі не пагаджуся з такой пастаноўкай пытання, бо размова ідзе не пра сумы і іх памеры, а — пра неабходнасць прынцыпова прававага падыходу да пытанняў аплаты творчай працы...

Дырэктар Брэсцкага акадэмічнага абласнога тэатра драмы і практыкуючы рэжысёр Аляксандр КОЗАК, за плячыма якога паўтузіна спектакляў, успрыняў навіну спакойна:

— Што ж, як паказвае жыццё, незалежна ад канчатковага выніку, напачатку любыя рэформы адштурхоўваюцца ад жадання зрабіць сітуацыю лепей і лягчэй. І калі ад нас запатрабуюць за-

цаню вышэй за некаторых аўтараў. Таму што яны, сапраўды, — стваральнікі спектакляў. Ну як можна ўявіць сабе знакамітыя песні без іх выканаўцаў? Або аркестравае выкананне таго ці іншага музычнага твора — без дырыжора? Так і я не магу сёння ўявіць сваіх п’ес без тых таленавітых рэжысёраў, хто ў розныя часы ставіў іх на сцэне. Драматургія — база, а рэжысура — тое, што стварае ўвасабленне, дзякуючы якому нашы творы і набываюць сваё сцэнічнае жыццё. Вось чаму я лічу прынцыповым той факт, што рэжы-

На сённяшні ж дзень Закон — прыняты, уступае ў дзеянне ў снежня бягучага года, і ў ім дакладна прапісана, што публічнае выкананне паставак рэжысёраў павінна аплачвацца, што я падтрымліваю.

— **У свой час, калі ў нашай краіне яшчэ не існавала асобнай установы па ахове аўтарскіх правоў, гэтую функцыю ўзяў на сябе Саюз тэатральных дзеячаў. Ці ёсць падставы разлічваць, што і сёння, калі рэжысёры застануцца сам-насам са сваім новым статусам, стварае брацтва падставіць ім сваё плычо?**

— Закон прадугледжвае магчымасць стварэння такой арганізацыі, і, калі гэтая сітуацыя надарыцца, мы, пасля вырашэння шэрагу заканадаўчых юрыдычных фармальнасцей, сапраўды на аснове членства ў Саюзе, будзем ахоўваць і абараняць нашых рэжысёраў. На сённяшні дзень у гэтай прафесіі і так засталіся лічаныя адзінкі, так што мы не адмовімся ад абароны іхніх правоў. Працэнты адлічэнняў у рэжысёраў, у параўнанні з тымі ж драматургамі, невялікія, так што клопатаў у выніку атры-

— Ды таму што яны зацікаўлены ў тым, каб з самага пачатку зняць усе тыя пытанні, якія абавязкова ў іх з’яўляцца на практыцы.

— **Вы маеце на ўвазе тое, што для ажыццяўлення гэтай дзейнасці ім давядзецца ўводзіць новыя штатныя адзінкі?**

— Абсалютна дакладна. І — не толькі іх. Аднак я хачу засяродзіць увагу на іншым: Закон — ёсць, і, незалежна ад таго, падабаецца ён камусьці або не, гэта — Закон, і выконваць яго неабходна. Хто б што ні казаў, але ў нас шмат добрых законаў. Іншая справа — добрых выканаўцаў гэтых законаў часам бракуе. І на сённяшні дзень, у дачыненні да правоў рэжысёраў, мне падаецца, што і грамадства ў цэлым, і кожны з нас паасобку мусіць зразумець: творчая праца — гэта такая ж праца, як і фізічная. Яе таксама неабходна ахоўваць і за выкарыстанне яе патрэбна плаціць. А ў Законе дакладна прапісана, што выкарыстаннем з’яўляецца публічнае выкананне. Вось і ўсё: гэта — тая “печ”, ад якой і трэба танчыць.

Таццяна КОМАНОВА

Тэлевізійны сезон толькі скончыўся, а беларускія дакументалісты ўжо рыхтуюць наступныя выпускі сваіх стужак, якія глядачы ўбачаць гэтай восенню. Карэспандэнт “К” вырашыў пагутарыць з аўтарам і кіраўніком аднаго з самых паспяхоўных дакументальных цыклаў, што выходзіць на канале АНТ, пераможцам нацыянальнага конкурсу “Тэлеваршыня” ў намінацыі “Лепшы тэлевізійны прадзюсар”, кінарэжысёрам па сваёй прафесіі і прызванні Уладзімірам БОКУНАМ. Аичынны і замежны глядач убачыў блізу 110 выпускаў “Адваротнага адліку”, таму гаворка адразу пайшла аб тым, як падбіраюцца тэмы для гэтага дакументальнага серыяла.

Гісторыя і ўмоўны лад

— Дэфіцыту тэм для новых выпускаў “Адваротнага адліку” не адчуваем, — адразу зазначае Уладзімір Віктаравіч. — Працуем на новы сезон — яго пачаткам павінны стаць выпускі, прысвечаныя гісторыі беларускіх сядзіб і маэнтаў XIX стагоддзя. Як і многія іншыя тэмы, за якія браліся нашы аўтары, гэтая пры распрацоўцы аказалася куды больш маштабнай, чым можа падацца напачатку. Сёння мы назбіралі матэрыялу на дзве серыі, і пошукі розных цікавых фактаў з жыцця нашых продкаў працягваюцца далей. Справа ў тым, што сядзіба на Беларусі была не толькі культурным і эканамічным асяродкам — яна была сапраўднай асновай тагачаснага існавання. Таму працоўная назва нашай стужкі — “Страчаны Сусвет”.

Менавіта гаспадары сядзіб, такія, як Храптовічы, Булгакі ды іншыя, вырашалі лад жыцця на нашых землях. Цікавых, не вядомых шырокай аўдыторыі фактаў шмат, але як зрабіць іх прывабнымі для сучаснага глядача? Адна справа, калі размова ідзе аб нейкім крымінальным сюжэце. Гістарычны ж апавед — зусім іншае. Дакументальная стужка будзеца па гэтых самых правілах, што і іграе кіно, патрабуе ўсяго набору неабходных элементаў: канфлікту, экспазіцыі, завязкі, развіцця дзеі, кульмінацыі. Толькі такі падыход гарантуе ўвагу аўдыторыі, што становіцца ўсё больш патрабавальнай.

зумела, тэмы, што можна раскрыць з дапамогай кінахронікі, але яе заўжды не хапае, ды і разгарнуць сюжэт з яе дапамогай не заўжды магчыма.

Патрабуюцца аўтары!

— **Кім з’яўляюцца аўтары “Адваротнага адліку”? Гэта прафесійныя кінамаграфісты або “глыбінныя” спецыялісты-гісторыкі?**

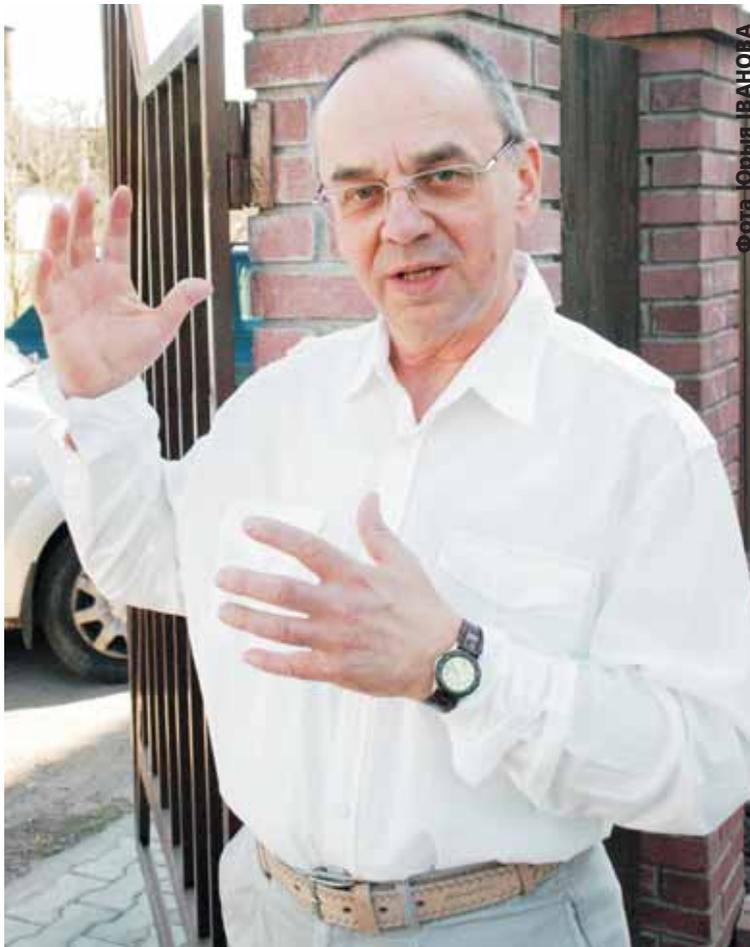
— Аўтар дакументальнай тэлевізійнай стужкі — вельмі важная прафесія. Галоўная яе задача — цікава раскажаць гісторыю, а для гэтага яе трэба добра ведаць, а таксама ўмець трымаць увагу аўдыторыі. У часы існавання аб’яднання “Тэлефільм”, на якім я працаваў, такіх людзей было шмат. На жаль, адбыўся пэўны разрыў паміж тымі часамі, калі на тэлебачанні працавалі вельмі моцныя гісторыкі, пісьменнікі, сцэнарысты, і нашымі днямі, калі знайсці якаснага аўтара для стужкі — вялікая ўдача. У 1990-я школа тэлевізійнага аўтарства, у адрозненне ад аператарскай і рэжысёрскай, была амаль страчана. Цяпер мы спрабуем яе адрадыць, але працэс ідзе вельмі марудна.

Выпускнікі факультэта экранных мастацтваў Акадэміі мастацтваў дзякуючы сумленнай працы сваіх настаўнікаў — у прыватнасці, хочацца назваць Уладзіміра Забэлу і Настасію Суханаву — з’яўляюцца добрымі рэжысёрамі і аператарамі, але

Раковіча, Уладзіміра Арлова, Андрэя Лескіна, якія стала працуюць ці працавалі на “Адваротным адліку”. Сярод аўтараў найперш назаву легенду нашага тэлебачання Барыса Герстэна — з ім мы зрабілі шмат цікавых стужак, у тым ліку з серыі “Прыгажосць па-савецку”. Цяпер ён працуе над вельмі цікавай тэмай з гісторыі яўрэйскіх мястэчак на Беларусі. Мы вельмі задаволены супрацоўніцтвам з Таццянай Сухоцкай, аўтарам выпускаў на надта складаныя тэмы — кшталту стужак

— **Вашы стужкі прызначаны, у першую чаргу, для суайчыннікаў, прынамсі, тых, хто яшчэ заспеў колішнюю праграму “Время”, са стылізаваных “выпускаў” якой з Аляксандрам Суцкаверам у якасці вядучага пачынаецца кожная серыя. А як можа выглядаць цыкл, адрасаваны тым, хто менш абазнаны ў гісторыі нашай краіны, глядачам з замежжа?**

— Замежных глядачоў, паўтаруся, з большага можа зацікавіць толькі тэма,

Фота Юрыя ІВАНОВА

Страчаная сядзіба ў “Адваротным адліку”

“Паглыбленне” ў “тэлемаатэрыял” з Уладзімірам БОКУНАМ

— **Дык што ж цікавіць глядача?**

— Адкрыццё, новая інфармацыя. XIX стагоддзе на Беларусі ў гэтых адносінах вельмі багатае на падзеі, практычна невядомыя нашаму сучасніку. А шмат з тых фактаў, знаёмых па школьных падручніках, патрабуе новага асэнсавання. Напрыклад, герой нашай будучай стужкі — вядомы мастак Напалеон Орда пасля ўдзелу ў паўстанні 1830 года быў вымушана з’ехаць у Францыю, адкуль вярнуўся толькі пасля амністыі 1856-га. Увогуле, усё пакаленне гэтага выбітнага дзеяча вярнулася на Беларусь са здабыткамі еўрапейскай культуры, якія яно хацела прынесці на карысць свайму народу. Так і адбывалася: беларускія сядзібы былі сапраўднымі “куткамі Еўропы” з выдатнымі палацамі, змястоўнымі бібліятэкамі, карціннымі галерэямі, у якіх былі творы з Эрмітажа, Лувра... Гэта цалкам не адпавядае таму вобразу Беларусі, які гадамі фарміраваўся ў масавай свядомасці, і тут ёсць шырокае поле для нашай дзейнасці.

— **Вядома, чым “глыбей” у гісторыю, тым больш складана знайсці матэрыял для здымак...**

— Так, таму даводзіцца шукаць выйсце. Шмат працуем з камп’ютарнай графікай, здымаем мясіны, дзе адбываліся падзеі. Распаўсюджаны прыём гістарычнай рэканструкцыі, калі акцёры разыгрываюць эпізоды з жыцця нашых герояў. Пры гэтым выкарыстоўваюцца розныя дэталі рэківіту, касцюмы, інтэр’еры, якія дапамагаюць стварыць у кадры патрэбную атмасферу. Рэканструкцыя — вельмі рэсурсаёмісты, складаны шлях стварэння стужкі, але без яе працаваць над гістарычнымі сюжэтамі немагчыма. Ёсць, зра-

аўтараў стужак адтуль мы не атрымліваем. Інстытут журналістыкі БДУ рыхтуе, хутчэй, рэпартажы з адпаведным вобразам мыслення. Наогул, аўтара тэлевізійнай дакументальнай стужкі сёння немагчыма “вывучыць”. Дарэчы, сам сцэнарыі для стужкі працягласцю 26 хвілін займае не так шмат месца: тэкст, які агучвае Аляксандр Суцкавер, — не перавышае пяць старонак. Але працуюць над ім, бывае, па некалькі месяцаў, а то і больш. Прафесійны аўтар павінен валодаць законамі драматургіі не толькі ў тэорыі.

— **З чым звязаны недахоп аўтараў на сучасным тэлебачанні?**

— На жаль, сёння ў прафесійным асяродку існуе пэўнае неўсведамленне важнасці прафесіі аўтара дакументальнай стужкі. Між тым, асоба аўтара на тэлебачанні, на мой погляд, — асноўная, бо аб’ядноўвае ўсе астатнія, таму такая нізкая ўвага тэлевізійнай супольнасці да яе — нонсэнс! Цікава: што да аплаты, то аўтары цэняцца вельмі сур’ёзна і атрымліваюць неаблажана гонарары. Тым не менш, многія папросту не бачаць розніцы паміж прафесійнай тэлевізійнай журналістыкай і аўтара. Між тым, яна — відэавочная. Апошняе вымагае асобага складу характару: даводзіцца надоўга “пагружацца” ў матэрыял, “жыць” колькі месяцаў адной тэмай, што не кожнаму даецца лёгка. Асабіста да нас прыходзіць шмат ахвотных стаць аўтарамі, але ў выніку застаюцца адзінкі.

— **Ці можна назваць імяны тых прафесіяналаў, якім беларускія тэлеглядчы абавязаны адным з самых цікавых праектаў нашага тэлебачання?**

— Сярод нашых рэжысёраў хочацца вылучыць Людмілу Клінцову, Аляксея

жак пра Армію Краёву на Беларусі, вайну 1939 года, двух выпускаў аб Грэнвальдскай бітве. Таццяна запатрабавана не толькі ў нашай краіне: яна — лаўрэат расійскай прэміі “ТЭФИ” ў дзвюх намінацыях, стварае праграму “Цывілізацыя”, што курываваў Леў Нікалаеў, які нядаўна пайшоў з жыцця. Але з Беларусі Таццяна з’язджаць не плануе, бо вельмі любіць Радзіму і шануе нашу гісторыю. Менавіта яна сёння працуе над выпускамі аб беларускіх сядзібах. Са стальных аўтараў можна назваць таксама Наталлю Вільтоўскую — аўтара “Іспанскага дэбюту” пра земляка, які меў дачыненне да вывазу золата з Іспаніі ў Савецкі Саюз у 1930-я. Гэтыя тры тэмы, хто супрацоўнічае з намі часцей за ўсё, ёсць і шэраг аўтараў, якія працуюць час ад часу.

Упэўнены ў сваім глядачы

— **Праект “Адваротны адлік” мае вялікую колькасць прыхільнікаў у Беларусі, што цалкам зразумела. А што да замежных глядачоў?**

— “Адваротны адлік” выходзіць таксама на “Беларусь-ТБ”, яго асобныя выпускі можна знайсці ў Інтэрнэце, таму водгукі, з большага — станоўчыя, прыходзяць з самых розных краін. У асноўным замежнікі цікавяцца тымі серыямі, што так або інакш закранаюць іх краіны або суайчыннікаў. Так назіралася вялікая цікавасць палякаў да фільма “Катынь”. Беларускі спіс, цяпер перакладаем на французскую мову стужку “Яны змагаліся за Францыю” пра беларусаў, якія ўдзельнічалі ў Супраціўленні. Лічу, карціна будзе добра ўспрынята французамі.

непасрэдна звязаная з іх родным краем. Мяркую, палякам могуць быць цікавыя моманты нашай агульнай гісторыі, французам — вайна 1812-га, 200-годдзе якой мы будзем хутка адзначаць. Дарэчы, да апошняй даты трэба сур’ёзна рыхтавацца ўжо сёння, і мы маем адпаведныя планы. Тое ж самае датычыцца Першай сусветнай вайны, 100-годдзе з дня пачатку якой таксама не за гарамі. Гэтыя тэмы могуць быць запатрабаваныя не толькі ў нашай краіне, таму трэба, і гэта цалкам магчыма, шукаць партнёраў для іх вытворчасці за мяжой. Што да якасці нашай прадукцыі, то ў творчым, і ў тэхнічным плане яна цалкам адпавядае агульнаеўрапейскай.

— **Нават за тры гады, цягам якіх выходзіць у эфір “Адваротны адлік”, тэлебачанне моцна прасунулася ў развіцці. З’явіліся новыя тэхналогіі, павялічылася колькасць каналаў і, адпаведна, канкурэнцыя. Як жа прывабліваць увагу глядача?**

— Тэлебачанне сёння знаходзіцца ў прынцыпова іншых умовах, чым дзесяць-дваццаць гадоў таму. З’явілася вялікая колькасць спецыялізаваных каналаў, у тым ліку па гісторыі, кабельнае, спадарожнікавае ТБ. Ужо нават не ўзгадваю Інтэрнэт, з дапамогай якога можна паглядзець любы канал у любы час. Цяпер сам глядач выбірае, што і калі ён будзе глядзець. У гэтай сітуацыі вытворцам тэлепрадукцыі трэба добра разумець і ведаць “свайго” глядача і працаваць адмыслова для яго. У “Адваротнага адліку” “свой” глядач існуе. Упэўнены, ён не будзе расчараваны нашай працай і ў новым сезоне.

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА

Купалаўскія планы...

7 ліпеня, у дзень нараджэння класіка беларускай літаратуры Янкі Купалы, у вёсцы Пячышча, што пад Казанню, стартавала акцыя “Чытаем Купалу разам”.

Як вядома, у гэтым паселішчы беларускі Пясняр знаходзіўся пад час эвакуацыі. Тут дзейнічае музей паэта, які з’яўляецца філіялам Нацыянальнага музея Рэспублікі Татарстан. Акцыя, што распачалася 7 ліпеня, скончыцца ў 2012-м.

З пачатку гэтага года аднайменная культурна-грамадская акцыя ладзіцца і ў Дзяржаўным літаратурным музеі імя Янкі Купалы. Як мяркуецца, яна таксама завершыцца напярэдадні 7 ліпеня наступнага года.

Рыхтуюцца музейшчыкі і да да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы. Пра планы і задачы на будучыню распавяла дырэктар установы Алена Мацеева.

— Цяпер падаём канцэпцыю новай экспазіцыі на разгляд Рэспубліканскага савета па музейнай дзейнасці. У кастрычніку плануем прыступіць ужо да яе выканання. Яшчэ задача — палепшыць матэрыяльна-тэхнічную базу. Як вядома, музей наш мае чатыры філіялы, і два з іх — Ляўкі і Вязынка — чакаюць капітальных рамонтаў. Сродкі на гэта прадугледжаны ў Дзяржаўнай праграме “Культура Беларусі”. Да таго ж, наш музей атрымаў грант UNESCO на выданне электроннага каталога аўтографу класіка.

...і гастролі

Гэтымі днямі артысты Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы радуюць жыхароў Брэста сваімі лепшымі спектаклямі. 3 13 па 19 ліпеня лепшыя пастаноўкі Купалаўскага — на сцэне Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы.

Распаўсюцца гастрольны тыдзень знакамітай “Пінскай шляхтай” у рэжысуры Мікалая Пінігіна — адной з “візітовак” тэатра, якая перад гэтым была паказана публіцы “Славянскага базару ў Віцебску”. Учора “купалаўцы” прадставілі брэсцкім глядачам свой найстарэйшы спектакль — “Паўлінку”, а сёння жыхары горада над Бугам змогуць пабачыць “Чорную панну Нясвіжа” — пастаноўку Валерыя Раеўскага.

Але не толькі класіку прадставяць артысты жыхарам рэгіёна: сярод прывеззеных спектакляў — і “Офіс” па п’есе Інгрыд Лаўзунд, што стаў уладальнікам Гран-пры сёлетняга тэатральнага форуму “М.@rt.кантакт”. Ігру маладых акцёраў і майстэрства рэжысёра Магілёўскага драматычнага тэатра Кацярыны Аверкавай змогуць ацаніць усе ахвотныя 18 ліпеня. Завершацца ж гастролі Купалаўскага тэатра камедыяй “Вячэра з прыдуркам”.

Дзясяты “ART-Жыжаль”

X Міжнародны пленэр па кераміцы “ART-Жыжаль” пройдзе ў Кіраўскім раёне Магілёўскай вобласці з 18 ліпеня па 8 жніўня.

Больш за дваццаць майстроў з дзесяці краін прымуць удзел у гэтым штогадовым пленэры. Геаграфія яго пашырылася: упершыню сюды прыедуць творцы з Турцыі і Казахстана.

Тэма сёлетняга фэсту — “Кераміка ў архітэктурнай прасторы”. Як яе раскрылі ўдзельнікі, даведаюцца ўсе ахвотныя, а найперш — жыхары Бабруйска: 8 жніўня ў мясцовым Мастацкім музеі Георгія Паплаўскага адкрыецца выніковая выстаўка, на якой будуць сабраны творы майстроў. Пасля экспазіцыя накіруецца і ў іншыя гарады краіны.

Міжнародны конкурс выканаўцаў эстраднай песні "Віцебск-2011" — гэта маладыя спевакі з дваццаці краін, журы — з дзевяці. І чатыры незабыўныя фестывальныя дні, што ўмясцілі першае знаёмства публікі з будучымі кумірамі, два ўласна конкурсныя праслухоўванні, напоўненыя хваляваннямі, нарэшце — узнагароджанне. Такі прасты, на першы погляд, сцэнарый на кожным спаборніцтве пішацца наноў.

Сцэнарый лёсавання канкурсантаў разгарнуўся вакол ідэі карнавалу. Але калі цыркачы на хадулях прыйшліся да месца, дык каларытныя, "у целе", дамы ў пер'і асацыіраваліся крыху з іншымі жанрамі, наўрад ці спалучальнымі з такім сур'ёзным спеўным конкурсам, як гэты.

Праспяваўшы сваю прэзентацыйную кампазіцыю, якая выбіралася выключна па жаданні ўдзельніка, без якіх абмежаванняў, канкурсант выцягваў, у прамым сэнсе слова, "ката ў мяшку". На сцэну выкацілі вялізны мех, і, запустыўшы туды руку, кожны намацаваў свайго чорнага ката. На шыі ж у таго кацяняці вісеў маленькі мяшчак — з нумарам унутры.

З не меншай фантазіяй і тактам былі абстаўлены конкурсныя дні. Усе гэтыя мерапрыемствы вялі Вольга Рыжыкава і Дзяніс Дудзінскі — тэлеведучыя, удзельнікі гурта "Да Вінчы". Яны не спаборнічалі паміж сабой, як гэта часам здаралася з іншымі вядучымі ў розныя гады, а склалі гарманічны дуэт, прасякнуты добразычлівасцю да кожнага канкурсанта. Толькі не думайце, што гэта адзіны магчымы для іх дуэт варыянт! У канцэрце Дня Беларусі ў іх хапала і гумару, і жартоўных кліпаў, "прыколаў" ды іншых, куды больш дзёрзкіх сродкаў. У конкурсныя ж дні вядучыя адыгрывалі ролю своеасаблівых "псіхатэрапеўтаў" і шмат у чым дапамагалі прэзэнтэнтам на ўзнагароды раскрыцца яшчэ больш ярка і рознабакова.

Так, у першы дзень, чакаючы ацэнак журы, вядучыя распыталі спевакоў пра тое-сёе, адштурхнуўшыся ад напаяжартоўнай-напаясур'ёзнай анкеты, якую ўсе ўдзельнікі запаўнялі перад конкурсам. Асабліва ўражвалі музычныя распыты, нахшталт: а ці праўда, што вы спяваеце джаз? І калі пасля гэтага канкурсанта, чый конкурсны рэпертуар складаўся адно з песень савецкай эпохі, пачынала выдаваць мудрагелістыя фіярытуры, гэта, пагадзіцеся, пашырала ўяўленне пра яе магчымасці куды больш за пералік ранейшых узнагарод. Гэта ж і на другі дзень: на просьбу вядучых павіншаваць фестываль з юбілеем на мове сваёй краіны многія пачыналі спяваць. І часам рабілі гэта куды лепш, чым дагэтуль, бо конкурсныя хваляванні для іх ужо скончыліся.

Увогуле, для многіх канкурсантаў менавіта рэпертуар заставаўся "слабым месцам". На лёсаванні, нягледзячы на поўную свабоду выбару, практычна ўсе звярталіся да добра вядомых кампазіцый. Сама па сабе гэтая з'ява — абсалютна нармальна (да прыкладу, тая ж музычная класіка выконваецца многімі пакаленнямі). Аднак далёка не ўсе канкурсанты адпавядалі музычнаму "арыгіналу". У кагосьці атрымалася "капіраванне мадэлі", у кагосьці — штосьці без аніякага дачынення да стылістыкі абранага твора.

Яна чаго здзіўляцца, што ў першы конкурсны дзень практычна ўсе ўдзельнікі выступілі на парадак вышэй, бо выконвалі песні сваёй краіны. А вось у песнях славянскіх аўтараў сарынтавацца змаглі не ўсе. Хаця, у параўнанні з першымі мінскімі аркестравымі рэпетыцыямі, было добра заўважна, наколькі ўзраста за гэты час спрактыкаванасць спевакоў.

На такім фоне Алена Ланская, безумоўна, выйгравала. Хаця на лёсаванні ў яе таксама была песня "з чужога пляча" — "Малады ды нежанаты" В.Райчыка. Яна праспявала яе інакш за першую выканаўцу — Ажаліку Агурбаш, закцэнтаваўшы, у адпаведнасці з конкурсам, не толькі сваю рухавасць і артыстызм, але і добры вакал. Дый гераіня Алены Ланской — зусім не сучасная Кармэн, а какетліва-грацыёзная дзяўчына, якая ўмее "страляць вачыма" і прывабна ўсміхацца. Уласна конкурсныя песні Алены ("Неба ведае" Л.Шырына і "Белая ластаўка" У.Кандрусевіча) былі, што немаўлажна, кантраснымі, але абедзве вылучаліся глыбокім зместам, і спявачка змагла данесці яго праз свае спеўныя нават да тых, хто не разумее мовы. У адрозненне ад многіх і многіх іншых, Алена прадэманстравала валоданне ўсёй палітрай найтонкіх ды-

Гран-пры Алене Ланской уручае міністр культуры Беларусі Павел Латушка.

Як "выцягнуць" стыльнасць?

Баланс спеўных складнікаў і рэпертуару

ІІ прэмію Руце (Літва) і Дэвіду Дэйлу (Чэхія) уручылі члены журы Юрый Квелянкоў і Канстанцін Масковіч.

Уганараваныя ІІІ прэміяй Алішэр Карымаў (Казахстан) і Крысціна Скарлат (Малдова).

Уладальнік І прэміі — українец Уладзімір Квасніца.

намічных і эмацыяна-сэнсавых адценняў, а не толькі "надта гучных пакут". І, дарчы, не сфальшывіла ніводнай ноты! Іншыя ж літаральна на кожным кроку дазвалялі сабе недакладнасці ў інтанаванні. Калі многія спявалі настолькі старанна, што на першы план выходзіла тэхналогія, дык Алена Ланская папросту жыла песняй — ад свайго з'яўлення на сцэне да імгнення цішыні, якое папярэднічае апладысментам. І што самае важнае — сэнс і пачуцці выяўляла не толькі праз акцёрскія прыёмы, але і менавіта праз голас, разнастайнасць гуказдабывання, што і рабіла яе выкананне такім выразным.

Калі б гэта быў конкурс на адметнасць і прыгосць адно голасу, дык Алена, пэўна, у ім папросту не ўдзельнічала б, разумеючы, што гэта не яе "разыначка". Ну няма ў ейным голасе ні той знішчальнай моцы, што часам называюць "сценабітнасцю", ні тых асаблівых фарбаў, што ўжо самі па сабе вымушаюць забыцца пра ўсё на свеце. Пры ўсім гэтым, сваім гарачым жаданнем працаваць, пунктуальна ставячыся да кожнай дробязі, яна, пакуль афіцыйна не атрымаўшы спецыялізаванай музычнай

адукацыі, акумулявала ў сабе лепшыя рысы беларускай вакальнай школы. Бо ў цэнтры выканання — не адно глас, а музычны твор. Замест "буынога памолу" — увага да кожнай не проста фразы і нават не да ноты, а да слова і яго музычнага ўвасаблення. І ўсё гэта — у гармоніі са знешнім абліччам, сцэнічнымі строямі і пластыкай, пра што паклапаціліся ў ейным прадзюсарскім цэнтры.

Такой збалансаванасці спеўных складнікаў і самога рэпертуару, роўнасці выступленняў ва ўсе тры дні не было больш ні ў каго. Уладзімір Квасніца (І прэмія, Украіна) запомніўся шыкоўным акадэмічным вакалам і рамансавай лірыкай. Дайніс Скутэліс (Латвія) — зваротам да "Зачарованай" ІЛучанка, што прынёсла яму спецыяльную прэмію імя У.Мулявіна. Алішэр Карымаў (ІІІ прэмія, Казахстан) — надзвычай нацыянальным тэнарам, асабліва яркім у верхнім рэгістры. Крысціна Скарлат (таксама ІІІ прэмія, Малдова) — зноў-такі, моцным голасам, асабліва прыдатным для ўвасаблення пакут. Уладальнікі ІІ прэміі — Дэвід Дэйл (Чэхія) і Рута (Літва) — еўрапейскай стрыманасцю, знешняй "прастатой" выканання і, асабліва, еўрапейскай стылістыкай саміх твораў.

"Аркестравая" песня Дэвіда Дэйла ўвогуле здавалася больш прыдатнай для "Еўрабачання", а не "Славянскага базару...": яна вельмі запамінальная, але па-

будаваная літаральна на некалькіх нотах, без аніякага баладнага развіцця, дзе можна прадэманстравала магчымасці вакалу. Яшчэ колькі гадоў таму такая інтанацыйная прастата і спеўны "мінімалізм" аказаліся б для спевака ракавымі: на віцебскім конкурсе яго не выратавала б ніякая стыльнасць, калі б у песні не было магутнага сімфанічнага разгортку і дыяпазону ў тры актавы. Таму сёлетняе рашэнне журы стала яшчэ і знакам стыльвага павароту спаборніцтва ў бок Еўропы.

Увогуле, конкурс-2011 вызначаўся вельмі высокім узроўнем. Калі на першых рэпетыцыях яшчэ здавалася, што, як заўсёды, ёсць і "выпадковія" ўдзельнікі, дык кожны наступны іх выхад быццам аспрэчваў ранейшы вердыкт. Запомніліся многія, нават тыя, хто атрымаў усяго дыплом (не ўганараваных на "Славянскім базары..." не быў). Шмат было і спецыяльных прызоў. Міждзяржаўны фонд гуманітарнага супрацоўніцтва краін — удзельніц СНД уручыў сертыфікат на права запісу сольнага альбома расіянку Мары Карнэ і Нарэку Макарану з Арменіі (ён больш за ўсё ўразіў на лёсаванні і ў спевах з аркестрам). Тэлеканал "Мір" падарыў дзве тысячы долараў Звіаду Абашыдзэ з Грузіі, які спяваў "Суліко" па-беларуску.

Высокі ўзровень выканальніцтва падкрэсліў на цырымоніі ўзнагароджання і старшыня журы, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка:

— Гэты конкурс — запатрабаваны, папулярны, ён мае свой статус і прэстыж. Канешне, могуць быць супярэчлівыя думкі, але ўсе мы адзначылі, што цяперашні конкурс меў вельмі высокі ўзровень удзельнікаў. Як членам журы нам было даволі складана, але мы ўсё

ж такі лічым, што рашэнне прынялі аб'ектыўна, абгрунтавана, і ўзнагароды атрымаюць лепшыя з лепшых. Я, вядома, хацеў бы звярнуцца да канкурсантаў. Гэты конкурс азначае толькі адно: вам трэба ісці далей у сваёй прафесійнай кар'еры, развівацца, удзельнічаць у іншых спаборніцтвах — і перамога абавязкова прыйдзе. Спадзяюся, дадзены конкурс застанецца яркай старонкай як для пераможцаў, так і для тых, хто, магчыма, пакуль яшчэ не атрымаў узнагарод. Трэба працаваць над сабой, ісці наперад — і ўзнагароды прыйдуць: перш за ўсё — апладысменты публікі...

Цягам гадоў змяніўся сам імідж фестывалю: "Славянскі базар у Віцебску" гуртуе не толькі славян, але і ўсе народы свету. Адпаведна, пачынаюць змяняцца і конкурсныя прырытэты. Наш форум не абмяжоўваецца песнямі савецкай эпохі, якія хтосьці, можа, лічыць адзіным сімвалам "славянскасці". Не абмяжоўваецца ён і "славянскай баладнасцю", поўнай жарсцяў і трагічнага напалу. Ён адкрыты свету і найноўшым еўрапейскім тэндэнцыям, дзе цэняцца стыльнасць, інтэлігентнасць спеваў, а не толькі шырыня дыяпазону.

Надзея БУНЦЭВІЧ, Андрэй СПРЫНЧАН (фота), нашы спецкарэспандэнты на "Славянскім базары ў Віцебску"

Суайчыннікі: прастора свету

Інвестпраекты на Першым

Што ні кажыце, а галоўнай адметнасцю юбілейнага “Славянскага базару ў Віцебску” стаўся “форум у форуме” — Першы Фестываль мастацтваў беларусаў свету. Чатырохдзённая праграма гэтага фестывалю была надвычай шырокай і ахоплівала шэраг мерапрыемстваў не адно ў Віцебску, але і ў Мінску. Ды ўсё ж, паводле прызнання не толькі арганізатараў, але і саміх удзельнікаў, менавіта віцебскія імпрэзы сталі сапраўднай кульмінацыяй як яго дзелавога, так і святочнага складнікаў. Беларусы замежжа ўдзельнічалі ў прэс-канферэнцыі Дня Беларусі, скіраваўшы на сябе большасць журналісцкіх пытанняў. У Віцебскім аблвыканкаме прайшло пасяджэнне Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры нашай краіны. Увечары ж адбыліся афіцыйнае адкрыццё Фестывалю беларусаў свету і гала-канцэрт аматарскіх калектываў нашых суайчыннікаў з розных краін.

У час пасяджэння Кансультатыўнага савета пад старшынствам міністра культуры краіны Паўла Латушкі.

Першы Фестываль мастацтваў беларусаў свету адбыўся як вынік леташняга Першага пасяджэння Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры краіны. Цяперашняе, Другое, было не менш канструктыўным. На ім было вырашана, што фестываль павінен стаць пастаянным, праводзіцца раз на два гады. Закраналіся і многія іншыя пытанні ды праблемы — тым больш, што акрамя звыш 20-і кіраўнікоў замежных беларускіх суполак, на Савеце прысутнічалі прадстаўнікі міністэрстваў інфармацыі, адукацыі, замежных спраў, спорту і турызму, Дэпартаменту па грамадзянстве і міграцыі МУС, Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур...

Пасяджэнне пачалося прамовай міністра культуры краіны Паўла Латушкі. Ён акрэсліў галоўныя вектары развіцця сферы на Беларусі, зарыентаваў гасцей у нашых

здабытках, распавёў пра нядаўна створаны Інстытут культуры Беларусі, які будзе таксама займацца і развіццём сувязей з беларусамі замежжа, скіраваў увагу прысутных на неабходнасць пашырэння сумесных праектаў, агульнае святкаванне юбілейных дат (сёлета — 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча, у 2012-м — 130-й гадавіны Янкі Купалы і Якуба Коласа).

— Беларуская культура, — падкрэсліў Павел Латушка, — ствараецца не толькі ўласна ў Беларусі. І мы разлічваем на вашу падтрымку ў галіне наладжвання кантактаў, распаўсюджвання ў замежжы беларускай мовы і культуры, плённага працягу гандлёвага супрацоўніцтва, фарміравання пазітыўнага іміджа Радзімы ў іншых краінах...

Не менш зацікаўленымі былі і прамовы іншых выступоўцаў. Прадстаўнікі практычна ўсіх дыяспар казалі пра неабходнасць

(Заканчэнне на стар. 9.)

АБ'ЯДНАННЯ

10 ліпеня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылося сапраўднае свята — адкрыццё выстаўкі “Беларускія мастакі ў свеце”, якая з’явілася адной з важных акцый Першага Фестывалю мастацтваў беларусаў свету на XX “Славянскім базары ў Віцебску”. А своеасаблівым пралогом да выстаўкі стала знакамітая работа Уладзіміра Стальмашонка “Слова пра Беларусь”...

Шмат мінчан і гасцей сталіцы ў гэты дзень прыйшло на вернісаж. Святочны настрой панавалі не толькі ў залах музея, але і на вуліцы Леніна, куды да будынка ўстановы адзін за адным прыбывалі аўтобусы з нашымі суайчыннікамі з розных краін. Свае творы прывезлі беларусы з Расіі і Малдовы, Латвіі і Літвы, Эстоніі і Казахстана, Галандыі і Украіны, Польшчы і Кыргызстана...

На выстаўцы прадстаўлены каля 40 работ розных відаў мастацтва, у тым ліку некалькі — з фонду НММ. На першы погляд, экспазіцыя даволі сціплая па колькасці твораў, але, як адзначыў на вернісажы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі, гэта толькі першы крок, бо такія акцыі з удзелам беларусаў замежжа стануць традыцыйнымі. У канчатковым выніку, мэта падобных выставак — падтрымаць беларускія аб’яднанні за мяжой і прадэманстраваць нам, не толькі мінчанам, але і жыхарам іншых беларускіх рэгіёнаў, творчасць землякоў, якія з розных прычын аказаліся далёка ад этнічнай радзімы.

У экспазіцыі — вельмі розныя творы: ад класічнага рэалізму да абстракцыі, ад сімволіка-алегарычных пошукаў да цікавых эксперыментаў. Да прыкладу, жывапісныя карціны М.Гаўрыловіча ў прамым сэнсе варушацца, рухаюцца і нават пяюць! Так, наш зямляк з Рыгі прыдумаў складаны механізм сінтэзу жывапісу і тэхнікі з выкарыстаннем механікі і электронікі.

Гала-канцэрт у зале “Віцебск” уразіў усіх. Каб удзельнічаць у ім, калектывы праходзілі адбор на месцах, бо жадаючых паехаць у Беларусь было нашмат болей.

Пасля святочнага пралога ў выкананні Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі міністр культуры краіны Павел Латушка зачытаў прывітанне Прэм’ер-міністра нашай краіны Міхаіла Мясніковіча.

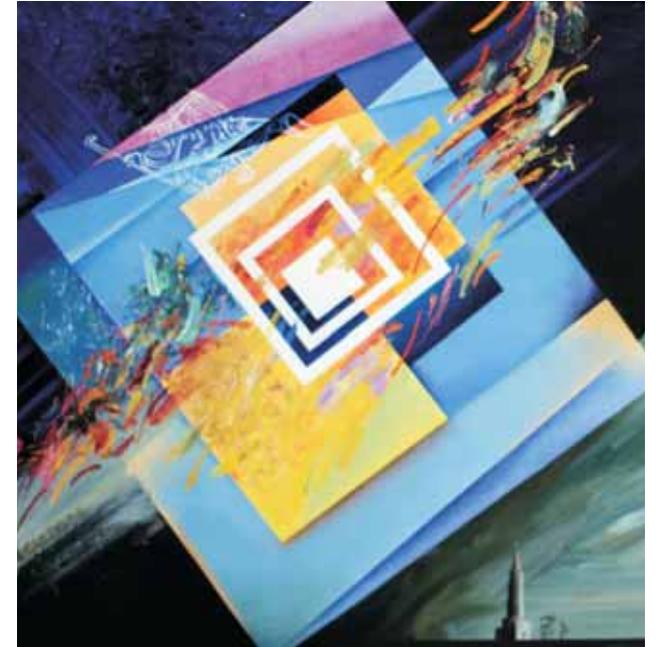
Сам жа канцэрт стаўся цудоўнай прэзентацыяй беларусамі замежжа сваёй нацыянальнай спадчыны — аўтэнтчнай і апрацаванай. Літаральна на кожную песню публіка рэагавала так зацікаўлена, як не бывае нават на сольніках самых раскручаных эстрадных зорак: літаральна з першых тактаў музыкі пачыналіся апладысменты.

Аўтэнтчных гуртоў было, як заўсёды, менш, чым фальклорна-эстрадных. Але кожны вылучаўся такім адметным каларытам, такой непадробнай сакавітасцю, што гэта дазваляла пераканацца: трывалае словазлучэнне “жывая крыніца фальклору” — не прыгожы эпітэт, а рэальна існуючае “вадасховішча”, якое падпітвае нават самыя маладыя пара-

М.Гаўрыловіч.
“Адказ Малевічу”.

У.Стальмашонак. “Слова пра Беларусь”.

В.Ігнаценка. “Ліст”.

Цікавыя творы прадставілі В.Ігнаценка, выхаванец Мінскага мастацкага вучылішча, і І.Лазарук — абодва з Кішынёва, растаўчанин У.Банцэвіч, народжаны на Брэстчыне, майстра вышыўкі гледзю М.Залеўская з Казахстана, Вячка Целеш — з Латвіі, Ю.Дарашкевіч — з Канады, пецярбуржац Я.Чарнякевіч, былыя мінчане Б.Забораў, І.Цішы, А.Задорын, В.Каваленчыкава, Н.Залозная...

Галá ў стылі

сті — праз захаваньня нацыянальных карані. Выявілася і пэўная заканамернасць: лепш за ўсё аўтэнтны падтрымліваецца ў сем’ях і паселішчах былых перасяленцаў XIX стагоддзя. Гэта ансамбль “Зязюля” з вёскі Каўбаса Новасібірскай вобласці, дуэтна “Ленушка” і дзявочасматгалосныя “Крывічы” з Іркуцка.

Шматлікія песні “пад баян” выконвалі “Куранты” з Бельска-Падляскага, два “Лянкі” — з Таліна і Цюмені, “Белая Русь” з Львоўшчыны, “Світа-

нак” з літоўскага Вісагінаса, “Надзея” з Рыгі. Пашыраным інструментальным складам (два акардыёны ды электрагітара) вылучылася “Маланка” з Бельска-Падляскага, якая працуе ў той жа фальклорна-эстраднай стылі-

тыцы. Многія спявалі “пад мінус”: “Журавінка” з Вентспіса, “Беларускія карані” з Эрвана — з дадаткам мастацкай гімнастыкі, “Белыя Росы” з Санкт-Пецярбурга, “Паўлінка” з Ліепая, “Надзея” з Паўладара.

У гэтым моры гуртоў цудоўнае жаночае трыа “Алеся” з Таліна не толькі не згубілася, але і зазьяла, бы кропля на сонцы. Кожная ўдзельніца пад час сьпеваў грала на якім-небудзь народным ударным інструменце, і такое выкананне быццам паяднала традыцыйную фальклорную манеру з павеамі сучаснай камернай музыкі. А як кранула эстраднае калыханка Людмілы

Сінкевіч з Латвіі! Кранула ўжо адным тым, што ў ёй быў пяшчотны зварот да “дзіцяці-беларусыняці”. Маргарыта Івануш з Кішынёва ўвогуле прапанавала песню з вядомага савецкага кінафільма, але ў перакладзе на беларускую.

Паэт Станіслаў Валадзько чытаў уласныя беларускамоўныя вершы, прысвечаныя М.Багдановічу, Пётру Капчыку з Украіны — парадыйную “рэцэнзію” на балет. А завяршылася вечарына бяссмяротнай коласайскай песняй Ігара Лучанка: “Мой родны кут” спявала Юлія Ручка з Кыргызстана і ўсе удзельнікі святочнай вечарыны.

БЕЛАРУССЮ

Б.Забораў. “Рамантычны пейзаж”.

Н.Залозная. “Каляды”.

А.Задорын. “Зялёны імбрычак”.

Ю.Дарашкевіч. “Чаша V, знойдзеная ў лесе”.

І так здарылася, што нейкім сімвалічным “ключом” усёй экспазіцыі стала фігуратыўная карціна народнага мастака Беларусі Уладзіміра Стальмашонка “Слова пра Беларусь”, напісаная яшчэ ў пачатку 70-х і прысвечаная беларусам — ад Ефрасінні Полацкай да Я.Купалы і Я.Коласа. Сапраўды, творчасць “летапісца зямлі беларускай” У.Стальмашонка, вядома, прысвечана роднай краіне, яе гісторыі — “адкуль мы пайшлі” — і дню сённяшняму — “хто мы цяпер ёсць”. Зразумела, у кожнага часу — свае рытмы і формы, свае фарбы, свой вобраз. Густы могуць змяняцца з цягам часу: новыя пакаленні разгадваюць у мінулым яго няўяўныя калісьці рысы, бачаць мінулае з пазіцыі больш позніх перыядаў. Але хіба

ад гэтага палатно “Слова пра Беларусь”, з эмацыянальна-мастацкага пункта гледжання, састарэла? Зразумела, не.

Бо “гістарычнае самаадчуванне” ў Стальмашонка выяўляецца не толькі ў энергетыцы вобразаў, напоўненых складаным метафарычным пасылам, але мае і свой сапраўдны сэнс у ацэнцы маральнай пазіцыі самога аўтара і тых сапраўдных герояў беларускай зямлі, якіх ён адлюстроўвае.

Вось такім атрымаўся святочны дзень 10 ліпеня ў нашым цудоўным музеі, і, хочацца верыць, ён надоўга запомніцца не толькі нам, мінчанам, але і тым аўтарам-мастам, хто прадставіў свае творы на этнічнай радзіме.

Барыс КРЭПАК

Суайчыннікі: прастора свету

Інвестпраекты на Першым

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 8.)

прыняцця Закона аб беларусах замежжа, які рэгуляваў бы многія пытанні, што ўзнікаюць. Насамрэч, такі Закон ужо распрацаваны, унесены на разгляд Савета Міністраў.

Ішла размова і пра стварэнне ўстановы, куды беларусы замежжа змогуць звяртацца з любымі пытаннямі. Усе, уключаючы міністра культуры, закраналі пытанне пашырэння сеткі культурных цэнтраў Беларусі за мяжой. Але, як было заўважана, патрэбен інтэнсіўны шлях іх развіцця. Вядома, немагчыма адразу выдзеліць пад гэтыя цэнтры вялікія памяшканні, а больш мэтазгодна на дадзеным этапе — падтрымліваць асобныя праекты. Гучала і прапанова аднавіць у сталіцы Літвы Беларускі музей, які ствараў Іван Луцкевіч. Адна часова там мог бы змясціцца і Культурны цэнтр Беларусі. Магчыма, такія цэнтры маглі б адкрывацца пры ВНУ, на кафедрах, дзе займаюцца беларусіткай.

Міністэрствамі культуры і адукацыі робіцца шмат захадаў па перадачы землякам кніг, падручнікаў, іншай літаратуры пра Беларусь. І попыт на нашы выданні расце. Беларускі бок гатовы таксама набыць і перадаць у суполкі дакументальныя сужжкі, прысвечаныя айчынным гісторыі і культуры.

укладаць грошы ў развіццё беларускай эканомікі, і прапанаваў стварыць клуб беларускіх інвестараў. У сваю чаргу, міністр культуры нашай краіны выказаў ідэю правядзення эканамічнага форуму беларусаў замежжа і абяцаў прапанаваць яе Ураду Беларусі.

Трэба пашыраць і такую форму супрацоўніцтва, як ганаровыя консульствы. У гэтым упэўнены староста Беларускай абшчыны Львоўскай вобласці Сяргей Кулікоў, прадстаўнікі расійскага бізнесу. На іх думку, ганаровым (а па сутнасці — “працоўным”) консулам можа стаць той, хто ўкладае свае ўласныя грошы ў правядзенне мерапрыемстваў, скіраваных на папулярызаванне беларускай культуры.

Вельмі змястоўным было выступленне знакамітага навукоўца, доктара філалогіі Адама Мальдзіса. У камп’ютарнай версіі ўжо існуе падрыхтаваны ім слоўнік “Беларусы свету” ў 4-х тамах, матэрыялы да якога збіраліся цягам 40 гадоў. Падрыхтавана і кніга “Беларусы ў замежжы”, што змяшчае каля 1800 персаналій, а таксама абагульняючыя артыкулы (беларусы ў Расіі, у Малдове і г. д.) і матэрыялы пра грамадскія арганізацыі ды выданні. Але, паводле папярэдніх падлікаў, каштаваць такое выданне бу-

дзе нятанна — не кожны нават з тых, пра каго там напісана, зможа яго набыць. Таму трэба шукаць больш танны варыянт, як давесці сабраную інфармацыю да чытачоў.

Працягам стасункаў з інтэлігенцыяй беларускага замежжа, як запэўніла першы намеснік міністра інфармацыі краіны Лілія Ананіч, стане запрашэнне літаратараў-суайчыннікаў на Дзень беларускага пісьменства, які сёлета будзе праведзены ў Ганцавічах.

Увогуле, усе прысутныя пацвердзілі плённасць стварэння Кансультатыўнага савета і выказалі надзеі на далейшыя, не менш шчыльныя, сувязі.

Надзея БУНЦЭВІЧ, Андрэй СПРЫНЧАН (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты на “Славянскім базары ў Віцебску”

“аўтэнтнык”

Паводле традыцыі, значную частку фестывальнай праграмы склалі мерапрыемствы Саюзнай дзяржавы. У нядзелю, 10 ліпеня, на "Славянскім базары..." адбыўся Дзень Саюзнай дзяржавы, які распачаўся прэс-канферэнцыяй, а завяршыўся канцэртам "Сяброў" разам з іх сябрамі-музыкантамі з Расіі ды іншых краін.

Калекцыі і праекцыі

Фотыя Андрэя СІПРЫНЧАНА

Толькі ў нас!

— "Славянскі базар..." — гэта дэманстрацыя нашай еднасці, — падкрэсліў дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Павел Барадзін. — Гэта свята душы, чалавечых стасункаў, бо культура, духоўнасць — аснова жыцця любога народа...

Як заўсёды, Павел Барадзін сумяціў паездку на віцебскі фестываль з дабрачыннымі акцыямі. Ён перадаў два аўтобусы тым інтэрнатам, дзе пабываў летась. Сёлета ж наведваў Дзіцячы рэабілітацыйна-аздараўленчы цэнтр "Жамчужына" і дзіцячыя дамы сямейнага тыпу на Лепельшчыне.

"Вяселле" з хусткамі і графікай

Яшчэ адной падзеяй стала сустрэча з намінантамі на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2011 — 2012 гады.

На жаль, не ўсе намінанты змаглі прыехаць у Віцебск: той жа Юрый Башмет, вылучаны на прэмію за аўтарскія фестывалі ў Мінске, знаходзіўся на гастролях. Але кнігі расійскага паэта Глеба Гарбоўскага, які піша пра Беларусь, былі перададзены Віцебскай абласной бібліятэцы імя У.Леніна. Да таго ж, некаторае ўяў-

ленне пра творчасць кожнага з намінантаў можна было атрымаць з відэароліка, паказанага напрыканцы сустрэчы.

— Вельмі добра, — адзначыла першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Лілія Ананіч, — што акрамя ўласна сустрэчы з самімі намінантамі ў журналістаў ёсць магчымасць на свае вочы пабачыць некаторыя з намінаваных твораў.

Тыя, хто ў свой час не паспеў паглядзець беларуска-расійскі спектакль "Вяселле" паводле А.Чэхава, які купалаўчы вазілі на гастролі не толькі па Расіі, але і па ўсёй Еўропе, маглі паслухаць маналог з гэтага спектакля ў выкананні Генадзя Гарбукі.

— Я раў ў сваім маладым калегам захоўваць грамадзянскую пазіцыю, бо ў цяперашні час мастацтва шмат у чым скіравалася ў бок рыначных адносін, а яны не могуць быць адзіным рухавіком мастацтва, — выказаў сваё мастацкае крэда Георгій Паплаўскі.

Між тым, у галіне дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва поспех вызначаецца менавіта спалучэннем двух складнікаў — мастацкага і эканамічнага. Прыкладам можна лічыць Паўлавапасацкую мануфактуру, якая летась адзначыла 215-годдзе. У калекцыі "Спадчына", вылучанай на прэмію, ёсць і хустка, прысвечаная Бе-

ларусі. Працуючы над ёй, мастачка Валерыя Фадзеева пачула па радзіе "Малінаўку" Э.Ханка і выклала свае ўражанні на тканіне. Дарэчы, наш карэспандэнт выехаў днямі ў прэс-тур на прадпрыемства. Матэрыял пра падзею — у бліжэйшых нумарах.

Сяброўская "Купалінка"

Канцэрт Дня Саюзнай дзяржавы ўтрымліваў разгорнутую афіцыйную частку. У прыватнасці, Павел Барадзін уручыў чатыры спецыяльныя дыпламы Саюзнай дзяржавы "За творае ўвасабленне ідэй дружбы народаў Беларусі і Расіі". Іх атрымалі галоўны рэжысёр Беларускай дзяржаўнай філармоніі Ніна Осіпава, удзельніца шматлікіх фестываляў і канцэртаў, вядомая расійская спявачка Варвара, ансамбль народнай музыкі "Бяседа" Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі Беларусі і яго мастацкі кіраўнік, кампазітар Леанід Захлеўны, расійскі ансамбль "Белья Росы" і яго кіраўнік Аляксандр Фяршалаў.

У канцэрце "Сябры" запрашаюць сяброў, які доўжыўся тры гадзіны, было шмат адметных момантаў. Але найбольш сімвалічным сталася акапальнае выкананне "Сябрамі" разам з Варварай знакамітай "Купалінкі" Уладзіміра Тэраўскага, якая не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі даўно ўжо набыла статус "самай народнай" беларускай песні.

Н.Б.

На здымках: у час канцэрта "Сяброў"; у час сустрэчы з намінантамі на прэмію Саюзнай дзяржавы народны мастак Беларусі Георгій Паплаўскі і мастак-дызайнер з Паўлаўскага Пасада Аляксандр Хопкін (на першым плане), народны артыст Беларусі Генадзь Гарбук і мастацкі кіраўнік Купалаўскага тэатра Мікалай Пінігін.

Ёсць медаль! Юбілейны!

Ці ж мог XX "Славянскі базар у Віцебску" абысціся без юбілейных шанаванняў-выданняў-прызоў-узнагарод? На ўрачыстасць былі запрошаны самыя адданыя прыхільнікі і ўсе, хто цягам 20-годдзя найбольш плённа ўдзельнічаў у падрыхтоўцы гэтага буйнога форуму.

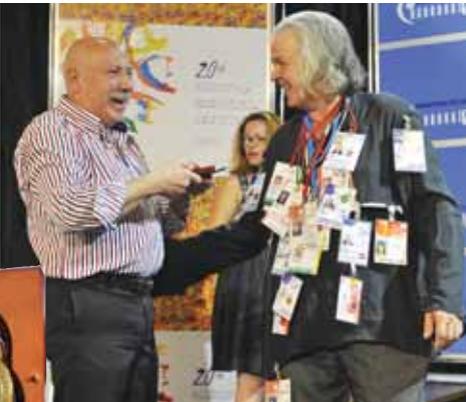
Прэзентацыя чатырох выданняў, пра якія "К" пісала ў мінулым нумары, сталася толькі часткай урачыстасці. Далейшае было поўным сорпрызам для ўсіх прысутных. На сцэну выйшаў Радзівон Бас — заслужаны дзеяч культуры Беларусі, які цягам трыццаці гадоў кіруе Цэнтрам культуры "Віцебск" і, галоўнае, з'яўляецца нязменным гендырэктарам фестывалю. Сцвердзіўшы, што фестываль — гэта "гісторыя, якую робяць канкрэтныя людзі", ён распачаў уручэнне памятных медалёў "20 гадоў Міжнароднаму фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". Медаль гэты, як не стамляўся паўтараць Р.Бас, не дзяржаўны. Але выраблены "па ўсіх правілах", у прыгожым драўляным футарале, з аksamітнай кніжачкай, дзе пазначана імя ўладальніка.

Першым, хто атрымаў памятную фестывальную ўзнагароду, стаў пастаянны кіраўнік дэлегацыі Балгарыі, журналіст Мікалай Тэкеліў. Сярод уганараваных такса-

ма — знакаміты Канстанцін Масковіч з Малдовы, расійскія музычныя крытыкі Тамара Мартынава, Сяргей Суседаў, пастаянныя вядучы "Зорных гадзін" Віктар Татарскі, шмат беларусаў: кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра краіны, народ-

ны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Фінберг, колішні начальнік упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Мікалай Пашынскі, рэжысёры Аляксандр Вавілаў, Марына Рамановіч, пастаянная вядучая фестывальных праграм, заслужаная артыстка Беларусі Алена Спірыдовіч, кіраўнік харэаграфічнага ансамбля "Зорка" Наталля Чарнюк, якая аздабляе песні гасцей падтанцоўкамі, кіраўнік штогадовых фестывальных арт-праектаў Аляксандр Паўлюшкі, віцебскія журналісты: Аркадзь Шулман, Вера Мядзведская, Таццяна Пастэрнак і іншыя.

Асабліва прыемна, што сярод ўладальнікаў памятнага медалю, які зроблены ўручную і выпушчаны тыражом усяго 100 асобнікаў, ёсць і наша калега — рэдактар аддзела "Культуры", музычны крытык, член Беларускага саюза кампазітараў Надзея Бунцэвіч, якая "адсочвае" падзеі "Славянскага базару ў Віцебску" з моманту яго заснавання. Гэта ўжо другая фестывальная ўзнагарода ў скарбонцы нашай газеты: нагадаем, першай стала "Залатое пяро", уручанае галоўнаму рэдактару "Культуры".

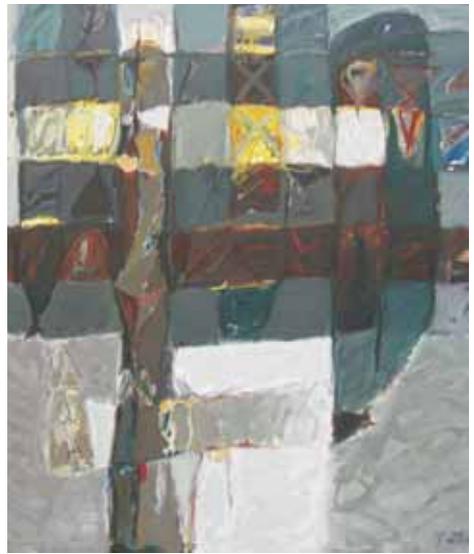
Завяршаючы цырымонію, Радзівон Бас запэўніў, што "ўзнагароджвальныя" традыцыі будуць прадоўжаны ў час наступнага юбілею.

На здымку: юбілейны медаль; Радзіён Бас уручае ўзнагароду мастаку Юрыю Рудэнку.

Прынцып геральдыкі

Архітэпальная прастора Тудара Збырні

У Нацыянальным мастацкім музеі працуе выстаўка малдаўскага жывапісца, генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Малдовы Тудара Збырні пад назвай "Архітэпальная прастора". У дзень вернісажу быў заключаны і рамачны дагавор аб супрацоўніцтве дзвюх галоўных мастацкіх устаноў Беларусі і Малдовы.

Т.Збырні. "Пласты памяці".

Яго падпісалі Уладзімір Пракапаў і наш госць, які сказаў, што цяпер творчы сувязі беларусаў і малдаван будуць развівацца больш актыўна: "Нам трэба захаваць агульную культурную прастору, бо гэта пойдзе на карысць не толькі музеям, але і краінам у цэлым". І ў якасці прыкладу ідэальных творчых узаемаадносін між рознымі краінамі свету прывёў менавіта "Славянскі базар у Віцебску". Уладзімір Пракапаў таксама падкрэсліў важнасць гэтага акта: "Мы будзем актыўна арганізуюць не толькі сумесныя выставачныя праекты, але і семінары, пленэры, абменьвацца дэлегацыямі і г. д."

нуць у калейдаскопе глабальнай цывілізацыі. Як піша румынскі мастак Марын Герасім, "Тудар Збырні з'яўляецца маралістам, які медытуе над сэнсам быцця, але робіць гэта ён строга праз мастацтва, знутры, не дадаючы адлюстраванню прамерны вонкавы дыскурс".

Спраўды, яскравы "дэкаратыўны" каларыт, які часам набывае рысы гратэску, дакладны падзел прасторавых зон, інтэнсіўнасць і дакладнасць колеравых характарыстык — усе гэтыя асаблівасці жывапісу Збырні пакліканы ўвасобіць настальгію аўтара па "страчаным раі" гістарычнай памяці народа. Некаторыя тво-

Т.Збырні. "Бязмежнасць".

Пасля прэс-канферэнцыі адбылося адкрыццё выстаўкі Тудара Збырні. Усе выступоўцы — Уладзімір Пракапаў, начальнік упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры краіны Міхаіл Казловіч, першы сакратар Пасольства Малдоўскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Марчэл Батнару, першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца, народны мастак Беларусі Гаўрыла Вашчанка, — падкрэслілі важнасць гэтай падзеі ў справе развіцця і ўмацавання культурных сувязей між іншымі народамі. А я ўзгадаў вялікую сумесную выстаўку беларускіх і малдаўскіх мастакоў у маскоўскім Манежы ў 1972 г. Так што сяброўскія творчыя ўзаемаадносіны між намі існуюць даўно.

А зараз уласна пра выстаўку. Тудар Збырні — вядомы жывапісец, член саюзаў мастакоў Малдовы і Румыніі, выхаванец Кішынёўскага мастацкага вучылішча і Акадэміі мастацтваў г. Ясы. З 1984 г. удзельнічае ў розных выстаўках краін Еўропы. У Беларусі — упершыню. Як ён адзначаў, для яго гэта было вельмі прыемна, і творца лічыць, што арганізацыя экспазіцыі ў нас — на самым высокім узроўні.

Пра што выстаўка? Пра месца чалавека ў сучасным складаным свеце. Пра маральны сэнс тых архетыпаў, тых старажытных каранёў, якія сёння могуць знік-

ры вызваляюць мастака ад звычайных акадэмічных канонаў, "скопваюць" знутры традыцыі, "школу" і дапамагаюць пераадолець прымхі. Іншым разам творца скарыстае наўмысны прымітывізм — і ў кампазіцыі, і ў пластычнай манеры. Тудар Збырні любіць абсалютную сіметрыю, у якую ідэальна змяшчае рытмічныя плоскасці, сілуэты фігур, аб'ёмы прадметаў. Гэтую, так бы мовіць, "прымітывіўную" арганізацыю палатна ён насычае артыстызмам і элементамі своеасаблівай гульні. І робіць тое бліскуча, з неаслабным націскам і энергіяй.

Яго "архітэпальная прастора" арганізавана з падтрымкай стылізаваных квадратаў, прамавугольнікаў, авалаў, ромбаў, розных па колеравай якасці — ружовых, жоўтых, аранжавых, зялёных, шэрых, блакітных, рудых, — але набліжаных адзін да аднаго. Часам кампазіцыя будзе амаль па нейкіх геральдычных прынцыпах, дзе рытмы набываюць арнаментальны характар, звязаны з народнымі крыніцамі фальклору. Творы мастака ў межах гэтых тэндэнцый блізкія па характары да "жывапісных экзерсісаў", дзе аўтар узнімаецца ад фіксацыі канкрэтнага эмацыйнага перажывання да раскрыцця свайго, асабістага, светаадчування, у шырокім філасофскім сэнсе слова.

Барыс КРЭПАК

“Парэшткі раскошы”

Натуральна, ад большасці з іх засталася хіба само месца, але ж і яно ўяўляе цікавасць — як, напрыклад, выспа пасярод возера Іказнь, што на Браслаўшчыне. У праекце Дзяржпраграмы фігуруюць не толькі тыя замкі, што ўжо паспелі стаць неафіцыйнымі сімваламі краіны, але і парослыя травой пагоркі. Назвы вёсак, дзе яны знаходзяцца, ведае не кожны: Старая Мыш, Жабер, Мілаград... І ёсць усе падставы спадзявацца на тое, што праграма дапаможа іх уключэнню ў турыстычны абарот, павялічышы колькасць айчынных адметнасцей на добры тузін.

Ад мажных вежаў замка ў Геранёнах да нашых дзён захаваліся, бадай, лічаныя каменьчыкі на высокім вале, аточаным ровам. Падабрацца да руін ушчыльную сёння змога хіба кваліфікаваны паркуршыч — яны літаральна згубіліся ў сапраўдным гаі, які паспеў тут нарасці за адносна нядаўні час.

Адапаведна, масавага турыста сёння туды не завабіш, можна нават і не спрабаваць. Хаця ў перспектыве гэты замак можа стаць айчынным адпаведнікам знакамітага “балкона Джульеты”, які штогод папаўняе бюджэт Вероны на сотні мільёнаў еўра.

Аксана Сматрэнка, пазначаныя ў праграме аб’екты можна ўмоўна падзяліць на чатыры катэгорыі — па метадалагічным прынцыпе. Першая з іх — гэта тыя замкі, якія будуць сапраўды адноўлены, поўнасцю ці часткова. Іх — сем. Апрача Мірскага, Нясвіжскага, Лідскага замкаў, што ва ўсіх на слыху, у гэтую катэгорыю трапіць таксама і ў тым ліку Ніжні замак у Гродне — адзін з самых грандыёзных рэстаўрацыйных праектаў на бліжэйшыя гады. На вяртанне яго велічы мяркуецца затраціць больш за 70 мільярдаў рублёў, якія пароўну маюць быць выдаткаваны з рэспубліканскага і з абласнога бюджэтаў.

Дзяржпраграма “Замкі Беларусі”, праект якой, згодна з Даручэннем Кіраўніка дзяржавы, быў падрыхтаваны ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, уражвае хаця б адной лічбай: яна прадугледжвае работы ажно на 38 аб’ектах!

Прычым, як падкрэсліў начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры краіны Ігар Чарняўскі, пералічаны ў праекце Дзяржпраграмы спіс аб’ектаў — далёка не вычарпальны, і таму не канчатковы...

Неабазнаны ў пытанні суайчыннік можа ўсклікнуць: адкуль у нас возьмуцца тыя 38 замкаў? Гісторык жа гэтай лічбе не здзівіцца. Бо ў тысячагадовым пласце нашай мінуўшчыны захавалася памяць не менш як пра 120 такіх фартыфікацыйных пабудов! Вось чаму родны край колісь называлі Краінай замкаў.

“Пры наяўнасці пазабюджэтных інвестыцый магчыма рэстаўрацыя з рэканструкцыяй і прыстасаваннем”.

Тураб’ект без страты “дакладнасці”

Ад большасці беларускіх замкаў не захавалася нават каменьчыка, і сёння яны з’яўляюцца помнікамі не архітэктуры, але археалогіі. Многія лічаць, што сама гэтая катэгорыя каштоўнасцей можа ўяўляць цікавасць хіба для навукоўцаў, а зусім не для шараговых турыстаў. Дзяржпраграма “Замкі Беларусі” ставіць сабе за мэту давесці адваротнае.

хіба мінімальнае “ўмяшальніцтва” — на ўзроўні добраўпарадкавання. Зрэшты, як адзначыла Аксана Сматрэнка, яно таксама здатнае “раскрыць” гістарычны характар месца: прыкладам, элементы добраўпарадкавання могуць адлюстроўваць абрысы даўно страчаных пабудов...

— Прыблізна іх выгляд можна аднавіць дзякуючы архіўным матэрыялам, — кажа Аксана Сматрэнка. — І самае галоўнае: мясцовы люд будзе ведаць, што гэта не проста ўзгорак або лапкі зямлі, а месца асаблівае. Апошняе, у сваю чаргу, паспрыяе захаванню таго помніка археалогіі. Людзі не будуць ставіцца да яго як да нічыйнай тэрыторыі, дзе можна рабіць усё, што заўгодна — прыкладам, распачынаць новае будаўніцтва.

Як адзначыла Аксана Сматрэнка, выкананне Праграмы не прадугледжвае дадатковага фінансавання з дзяржбюджэту. Яе асобныя пункты былі ўжо запланаваныя як на рэспубліканскім (тая ж Дзяржпраграма “Культура Беларусі” на бліжэйшую пяцігодку), так і на муніцыпальным узроўні. Але ж сам факт з’яўлення новай Дзяржпраграмы мае сістэматызаваць высілкі “на месцах” дзеля агульнай мэты. І гэта важна хаця б таму, што падобныя ініцыятывы патрабуюць належнага метадычнага забеспячэння. Бо не кожны руплівец з райвыканкама абазнаны ў “міжнародных стандартах” захавання спадчыны і штудзіраваў Венецыянскую хартыю рэстаўратараў.

Але, у той самы час, варта адзначыць, што выкананне Дзяржпраграмы мае быць ускладнена не толькі на Міністэрства культуры краіны,

Праграмны падыход

Замкавая сістэма

Што такое Мілаград?, або Фінансавы базіс для “балкона Джульеты”

Як лічаць гісторыкі, менавіта ў Геранёнах пачаўся ці не найвядомы рамантычны сюжэт з нашай мінуўшчыны. Завітаўшы неяк па справах у замак, вялікі князь Жыгімонт Аўгуст звярнуў увагу на маладзенькую ўдаву былога ўладальніка Геранёнаў Станіслава Гаштольда. А побач з валамі да нашых дзён захаваліся касцёл Святога Мікалая, чые сцены памятаюць Барбару Радзівіл...

Малюнок Напалеона Орды, што выяўляе тыя самыя мясціны, быў зроблены яшчэ ў 70-х гадах XIX стагоддзя. Уласна, не так і шмат з той пары змянілася: мастак заспеў ужо толькі “парэшткі раскошы”, бо “анахранічны” замак нейкія рупліўцы пару дзесяцігоддзяў таму паспелі разабраць на цэглу. Але ж на малюнку Орды валы і руіны выглядаюць зусім інакш — менавіта рамантычна, а не занябана. І ўсё таму, што лес яшчэ не паспеў нарасці.

Гэта мы да таго, што ператварыць гістарычную мясціну ў папулярны тураб’ект часам можна і без шматмільярдных затрат. Вызваліць валы ад хмызоў і дрэў, пачысціць роў, закансерваваць ацалелыя руіны абыдзецца ў суму 10 мільёнаў рублёў (прынамсі, столькі закладзена ў праекце Дзяржпраграмы, дзе згаданыя вышэй немудрагелістыя захады запланаваны ўжо на наступны год).

І тады постаці айчынных Рамэа і Джульеты арганічна ўпішуча ў прыгожыя краявіды Геранёнаў. Можна нават не сумнявацца ў тым, што стваральнікі анімацыйных праграм аб гэтым парупяцца.

Руіны як музейны экспанат

Як адзначыла намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі

Другая катэгорыя таксама налічвае сем аб’ектаў. Гэта тыя замкі, якія дайшлі да нас у руінах і будуць закансерваваны менавіта ў такім выглядзе: Навагрудскі, Краўскі, Гальшанскі, Смалянскі, той самы Геранёнскі, а таксама зусім не “раскручаны” (з аналагічнай прычыны) замак Вішнявецкіх у вёсцы Тэльман, што на Брагіншчыне.

— Гістарычныя матэрыялы, патрэбныя для таго, каб поўнасцю аднавіць гэтыя замкі на той або іншы перыяд, на жаль, не захаваліся, і сёння мы дакладна не ведаем, якімі яны былі, — кажа Аксана Сматрэнка. — А паколькі фантазія тут недапушчальная, застаецца толькі адзін варыянт — кансервацыя. Прычым у дадзеным выпадку мы не ставім адно задачу “захаваць і забыць”. Наадварот: плануецца зрабіць усё, каб гэтыя аб’екты сталі больш запатрабаванымі турыстычнай індустыяй. Па сутнасці, руіны будуць прадстаўлены ў якасці своеасаблівага музейнага экспаната. Балазе розных спосабаў належным чынам яго “падаць” сёння існуе мноства: ад інфармацыйных шчытоў і да электронных інфакіёскаў.

Быхаўскі замак аб’ектыўна знаходзіцца недзе паміж першымі дзвюма катэгорыямі. Стан яго сёння жаласны, але... Гэта акурат той выпадка, калі рэстаўрацыя, у прынцыпе, магчымая — дакументальных крыніц хапае, — прычым не толькі магчымая, але нават і мэтазгодная: адзіны хаця б з’яўляецца ацалелы замак на усходзе Беларусі можа стаць галоўным “магнітам” вялікага турмаршруту. Таму пакуль што ў праекце Дзяржпраграмы руіны замка прапануецца закансерваваць за кошт рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў, але тут жа ў дужках пазначана:

Пра музейфікацыю Мінскага замчышча, “актыўнага стадыя” якой распачнецца ўжо ў бліжэйшы час, мы пісалі ўжо неаднаразова. Своеасаблівы археалагічны музей неўзабаве мае паўстаць і ў Тураве — яго канцэпцыя ўжо распрацавана на сур’ёзным навуковым узроўні.

А ўсяго такіх спецыфічных музей у праекце Дзяржпраграмы вызначана пакуль пяць. Адзін з іх стане галоўнай гістарычнай адметнасцю Глуска — гарадка з вялікай мінуўшчынай, але пакуль што без выразных матэрыяльных яе сведчанняў. Другі зверне ўвагу на вёску з мілагучным імем Мілаград, што ў Рэчыцкім раёне, дзе ёсць амаль нікому сёння не вядомае гарадзішка жалезнага веку. Трэці “выведзе на паверхню” гістарычныя вытокі Шклова...

— Не так даўно пераканаўся на ўласныя вочы, што адноўлены Мазырскі замак (пры ўсіх тых прэтэнзіях, якія маюць да яго прафесіяналы) сёння вельмі запатрабаваны і гараджанамі, і гасцямі горада па-над Прыпяццю. Думаю, тое ж самае будзе і ў Браславе, і ў Лагойску, — адзначыў Ігар Чарняўскі.

Ён перакананы, што для таго, каб зрабіць археалагічныя помнікі прэзентабельнымі тураб’ектамі, зусім неабавязкова насычаць іх бутафорскімі пабудовамі без належнага навуковага гунту што, на жаль, часам робіцца. Бо ў выпадку страты “дакладнасці” страчваецца і дух даўніны. А вось элементы інтэрактыўу і атракцыі (тыя ж рыцары або рамеснікі), з густам “уплеченыя ў канву” помніка, толькі спрыяюць больш выразнаму выяўленню гэтага духу.

Акурат палова з уключаных у праект Дзяржпраграмы аб’ектаў належыць да чацвёртай катэгорыі: гэта помнікі археалогіі, дзе запланавана

але і на тых людзей, што жывуць непадалёк ад колішніх замкаў, і асабліва — на мясцовыя ўлады. Гэта зусім не той выпадак, калі ініцыятыва зыходзіць выключна “зверху”. Хутчэй, тут варта прыгадаць вядомы прычып талакі.

— Лічу, што дадзеныя Дзяржпраграма, якая пакуль існуе ў выглядзе праекта, мае выключнае значэнне для захавання і папулярнага нашай спадчыны, — кажа Ігар Чарняўскі — Упершыню ў гісторыі Беларусі арганізуецца маштабны дзеянні па адраджэнні вельмі значнага пласта нашай гісторыі і культуры, звязанага з абарончым дойлідствам. Прычым адзначу і такую акалічнасць: мы ставім за мэту не толькі зберагчы гэтыя каштоўнасці для нашчадкаў, але і зрабіць іх актуальнымі для сучаснікаў. Некаторыя замкі — як Мірскі або Нясвіжскі — ва ўсіх на слыху, але ж мала хто нават уяўляе, якой багатай з’яўляецца наша спадчына. Спадзяюся, дзякуючы Дзяржпраграме яны здолеюць больш поўна раскрыць для сябе беларускую гісторыю...

Адапаведна, 38 — гэта зусім не так і шмат. Некаторыя замчышчы ў Дзяржпраграму не ўключаны: прыкладам, Мсціслаўскае, Свіслацкае, Давыд-Гарадоцкае, а таксама і знакаміты заслаўскі “Замчак”... Гэта адбылося таму, што ініцыятыва ў кожным канкрэтным выпадку ўключэння замкаў у Дзяржпраграму выходзіла перадусім ад мясцовых улад. У той самы час, як адзначыў Ігар Чарняўскі, цалкам магчыма, што спіс аб’ектаў будзе папаўняцца па меры выканання праграмы. Бо станоўчыя прыклады падахоўцаў і ўладальнікаў іншых “зарослых пагоркаў” зрабіць свой унёсак у адраджэнне Краіны замкаў.

Ілля СВІРЫН

Рэльефы і спружыны

Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД 2011 года — працягвае здзіўляць незвычайнымі мерапрыемствамі.

У музеі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля дзейнічаюць выстаўкі Таццяны Шубінай “Механічныя фантазіі з Санкт-Пецярбурга” і Віталія Касаткіна “Жывіца. Часовыя прасторы”.

Таццяна Шубіна працуе ў накірунку сгарарт: стварае скульптуры са старых механізмаў і дэталей, спружын, колаў і заржавелага хатняга рыштунку. Асобныя работы — напаву механічныя, іх элементы рухаюцца.

У тэхніцы рэльефнага жывалісу самавыяўляецца мастак Віталь Касаткін. Сакрэт тэхнікі ў тым, што да фарбы дадаецца спецыяльная смала, ствараецца тонкая рэльефная нітка, а адлюстраванне мае надзвычайную фактурнасць.

На “START”...

У рамках праграмы “START” Гарадская мастацкая галерэя твораў Л.Д. Шчамялёва дае маладым творцам магчымасць прэзентаваць свае работы.

Самае цікавае ў прадстаўленні невядомых пакуль імён, у асноўным з ліку выпускнікоў Глебаўкі і Парната (так на прафесійным слэнгу называюцца Мастацкае вучылішча і Каледж мастацтваў імя І.В. Ахрэмчыка), — змена ракурсу: тое, што разглядалася і ацэньвалася як вучэбная работа, у кантэксце “дарослай” галерэі будзе разглядацца як праца творчая.

Гэты кароткачасовы стан і “ловіць” праект “START”. Праграма не толькі прадстаўляе, але і аналізуе работы маладых мастакоў: у рамках выстаўкі праводзіцца дыскусія-абмеркаванне.

“Герой нашага часу” — дыплом Андрэя Ісакова, выпускніка Мастацкага вучылішча імя Глебава, прадстаўляе серыю з пяці жывалісных работ. Кожнае з палотнаў — адзін з ракурсў партрэта “героя”, яго складнік. Акрамя галоўнай серыі, у экспазіцыі — некалькі іншых варыянтаў вырашэння той жа тэмы. Усе этапы працы над дыпламам у дадзеным выпадку цікавыя як хроніка развага аўтара над вечным пытаннем: “Хто я?”.

Таццяна БЕМБЕЛЬ, дырэктар Гарадской мастацкай галерэі твораў Л.Шчамялёва

Класік — па-сяброўску

10 ліпеня ў Ракаве адбылося літаратурна-мастацкае свята “Быў. Ёсць. Буду” ў гонар Уладзіміра Караткевіча. Нагодой для імпрэзы стала адкрыццё мемарыяльнай дошкі пісьменніку.

Яна ўсталявана на сядзібе, дзе да пераезду ў Мінск жыла сям’я доктара філалогіі, прафесара, пісьменніка і літаратуразнаўцы Вячаслава Рагойшы. На дошцы выбіта: “Гэты дом часта па-сяброўску наведваў класік беларускай літаратуры Уладзімір Караткевіч”. Задума сям’і Рагойшаў была ажыццёўлена народным мастаком Беларусі Іванам Міско. У адкрыцці дошкі ўзялі ўдзел начальнік аддзела культуры Валожынскага райвыканкама Вікенцій Адамовіч, Іван Міско і Вячаслаў Рагойша. Асвяціў шыльд устанавы акалічнага Свята-Праабражэнскай царквы айцец Сяргій.

Удзельнікі свята агледзелі літаратурна-мемарыяльны куток Караткевіча, дзе прадстаўлены фотаздымкі, кнігі з аўтографамі, копіі рукапісаў і малюнкаў пісьменніка.

Калія сядзібы, а потым у мясцовым ДК выступілі пляменніца Караткевіча Алена Сінькевіч, прадстаўнікі Беларускага фонду культуры, журналісты, паэты, навукоўцы.

Міхаіл КЕНЬКА

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

Культработнікі Слонімскага раёна Гродзенскай вобласці, куды гэтым разам выправіўся ў камандзіроўку, могуць здзівіць кожнага сваім творчым падыходам да справы. Да гэтага іх вымушае само жыццё. Бо план платных паслуг мясцовага аддзела культуры — адзін з самых высокіх у рэгіёне. І каб яго выканаць, трэба пастаянна ўдасканальваць сваю дзейнасць, “выкрышталізоўваць” крэатыў і ўкараняць новыя віды платных паслуг, якіх тут ні многа, ні мала, а ўжо звыш 90 найменняў...

Натуральна, заробленыя грошы дапамагаюць паляпшаць матэрыяльна-тэхнічную базу шматлікіх сельскіх і гарадскіх устаноў культуры, а таксама закупляць патрэбнае тэхнічнае абсталяванне ў СДК і бібліятэкі раёна, вырашаць разнастайныя штодзённыя фінансавыя пытанні...

Сярод актуальных праблем сферы культуры Слонішчыны — слабая матэрыяльна-тэхнічная база устаноў і кадравы дэфіцыт. Але гэтыя пытанні, як пераканана кіраўніцтва мясцовага райвыканкама, паступова будуць вырашацца.

Народ пытаецца і прапануе

“Калі прыйдзе харэограф?”

У традыцыйным апьтанні пра праблемы і перспектывы сферы культуры Слонішчыны ўзялі ўдзел як жыхары раёна, так і мясцовыя культуработнікі.

Марына Аляксееўна, медык, г. Слонім:

— Нарэшце, нядаўна распачалося ўзвядзенне будынка Слонімскага тэатра. Доўгачаканая падзея. А калі плануецца завяршэнне будаўніцтва?..

Аляксандр Іванавіч, пенсіонер, г. Слонім:

— Як на маю думку, дык даволі мала паступае ў нашу раённую бібліятэку новых выданняў. Натуральна, ёсць цікавая энцыклапедычная і даведачная літаратура, газеты і часопісы. Але заўсёды хочацца, каб усяго гэтага было больш...

Інэса Данілевіч, дырэктар Дома культуры — Маладзёжна-дасугавага цэнтра, г. Слонім:

— Нашай установе вельмі не хапае харэографу. Ды і найноўшай апаратуры няма... А без яе моладзь прывабіць ва ўстанову досыць цяжка...

300-мільённы РДК

Знаёмства з устаноўмі культуры Слонішчыны распачну з раённага Дома культуры. У ім працуе шмат калектываў са званнямі, ёсць гурткі, як кажуць, на любы густ, вельмі добра развіваецца гастрольная дзейнасць, а мерапрыемствы, што ладзяцца сіламі супрацоўнікаў РДК, заўсёды прыцягваюць ўвагу мясцовых жыхароў...

Калі ж казаць пра план платных паслуг, дык летась культуработнікі зарабілі каля 280 мільёнаў рублёў — досыць вялікая сума, асабліва калі ўлічыць, што ў Слоніме пражывае прыкладна 50 тысяч чалавек. А сёлета, натуральна, трэба зарабіць яшчэ больш. Пра тое, як супрацоўнікі РДК спраўляюцца з выкананнем плана, распавёў дырэктар установы Мікалай Адамчык.

— Пры Доме культуры працуе шэраг гурткоў на платнай аснове, даволі шмат грошай у пазабюджэтную “скарбонку” дадае канцэртная дзейнасць, — падкрэсліў Мікалай Аляксандравіч, — але больш за ўсё зарабляем на дыскатэчных мерапрыемствах. Напрыклад, за выхадныя атрымліваем ад іх прыкладна 3 мільёны рублёў...

Прычына паспяховаці танцавальных вечароў, па словах кіраўніцтва РДК, у тым, што супрацоўнікі ўстановы пастаянна эксперыментуюць, ладзяць разнастайныя тэматычныя дыскатэкі, якія заўсёды карыстаюцца попытам у жыхароў райцэнтра. А яшчэ ў Доме культуры працуе прыватнае кафэ...

— Не для каго не сакрэт, — кажа намеснік дырэктара ўстановы Таццяна Русак, — што цяпер на дыскатэках галоўнае — стасункі, знаёмствы паміж людзьмі, таму тое, што ў нас ёсць магчымасць адпачыць за сталікамі пад час дыскатэкі, дадае танцавальным вечарам станоўчага іміджа і прыцягвае наведвальнікаў...

Яшчэ адно “прыбытковое” месца ў Доме культуры — бильярдная зала. Акрамя платнага гуртка, дзе за досыць сімвалічную плату можна навучыцца віртуозна валодаць кіем, на базе РДК пастаянна адбываюцца раённыя спаборніцтвы па гэтым відзе спорту. Прычым падлеткі са Слоніма ўжо неаднаразова даказвалі высокую якасць сваёй падрыхтоўкі на шматлікіх міжнародных спаборніцтвах...

Пра ўсе цікавосткі і знаходкі супрацоўнікаў РДК раскажаць можна яшчэ шмат. Усе яны сведчаць пра тое, што словы “крэатыў”, “агрэсіўны маркетинг” на Слонішчыне ведаюць не з чужых вуснаў, а выкарыстоўваюць у сваёй дзейнасці пастаянна.

Праблемы ж раённага Дома культуры — таксама навідавоку: гэта патрэба ў рамонце ўстановы і недахоп вольных памяшканняў для працы гурткоў і рэпетыцыйнай дзейнасці. Справа ў тым, што ў РДК мясцяца яшчэ і раённы метадычны цэнтр, гаспадарчая група аддзела культуры, аддзел ЗАГСа, раённы Дом рамёстваў і Слонімска драматычны тэатр.

Чакаць — дачакацца!

Пра драмтэатр варта сказаць асобна. “К” неаднойчы пісала пра шматгадовую эпопею з узвядзеннем новага тэатральнага будынка ў Слоніме. Але і да гэтай пары акцёры Слонімскага драматычнага вымушаны існаваць у неспрыяльных умовах. Тыя закуточкі, дзе яны пераапрацоўваюць да прадстаўлення, усё ж далёкія ад грывірака. Яшчэ больш цесна і душна ў па-

Дэталі да агульнай карціны

“Пластмасавая” ідэя

Супрацоўнікі Сялявіцкага ЦДК зарабляюць на платных паслугах прыкладна 6 мільёнаў рублёў. Сума — досыць важкая, калі ўлічыць, што ў вёсцы пражывае блізу 400 чалавек.

Выканаць план платных паслуг дапамагае канцэртная і дыскатэчная дзейнасць, арганізацыя святочных “агеньчыкаў”, а таксама наладжаная праца платнага гуртка дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва.

— Мы назвалі наш гурток “Чароўныя карункі”, — распавядаў дырэктар ЦДК Святлана Кароль, — а галоўны наш працоўны матэрыял — пластмаса. З яе ствараем разнастайныя вырабы, якія не толькі ўпрыгожваюць тэрыторыю вакол нашай установы, але і карыстаюцца

мяшканнях, дзе мясцяца іншыя супрацоўнікі: бухгалтары, мастакі, швачкі...

— З 1990 года, калі наш тэатр займеў статус дзяржаўнага, — распавядае ягоны дырэктар Мікалай Лішч, — вяліся размовы пра асобны будынак. У 2006-м нават была зроблена і аглачана праектна-каштарысная дакументацыя на будаўніцтва аб’екта. Але, як бачыце, мы і дасюль існуём пры РДК. Жывём на 380 квадратных метрах, робім касметычны рамонт сваімі сіламі. Сёлета нарэшце распачаліся работы па ўзвядзенні тэатральнага будынка. Чакаем не дачакаемся пераезду і спадзяёмся, што будоўля, якая пачалася, ужо не спыніцца і будзе завершана згодна з планамі...

Нават у такіх неспрыяльных умовах супрацоўнікі тэатра робяць усё магчымае, каб радаваць сваёй дзейнасцю жыхароў і гасцей Слонішчыны. Тэатр тэатра пастаянна выступае як у раёне, так і за яго межамі: на Гродзеншчыне, Брэстчыне, Міншчыне, часам у сталіцы. У рэ-

сферы каля 30 гадоў і сёлета была ўзнагароджана нагрудным знакам “За ўклад у развіццё культуры” Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. — У гэтай працы нам дапамагаюць новыя інфармацыйныя тэхналогіі, у першую чаргу — камп’ютарныя...

Усяго ў бібліятэчнай сістэме — 29 ПК, большасць з іх знаходзіцца ў Цэнтральнай раённай бібліятэцы, таму гэтая ўстанова працуе ў аўтаматызаваным рэжыме абслугоўвання чытачоў. У ЦРБ ёсць свая лакальная сетка, асабісты сайт і інтэрнэт-клас, а таксама створана аўтаматызаванае рабочае месца для інвалідаў па зроку.

Не магу не распавесці і пра яшчэ адзін прыклад выкарыстання найноўшых тэхналогій. Едуць па раёне ў аўтабібліятэцы, разам з супрацоўнікамі аддзела культуры праглядалі ў дарозе па тэлевізары слайды пра дзейнасць іншых клубных і бібліятэчных устаноў раёна. Такое “ноу-хау” таксама бачыў упершыню.

зале музея, што мясцяца ў Жыровічах, можна ўбачыць старадаўнія рэлігійныя кнігі, іконы розных стагоддзяў, карціны мясцовых мастакоў... Цікавае да экспазіцыі ў паломнікаў, па словах Наталлі Рыжак, — найвялікшая, таму, натуральна, супрацоўніцтва паміж семінарыяй і музеем абавязкова прадоўжыцца.

І апошняе. Як вядома, рэкламная дзейнасць для музея — адна з галоўных. Слонімска музейшчыкі пра гэта не забываюць. Нядаўна на будынку раённага музея быў усталяваны рэкламны шчыт, на якім пазначаны ўсе архітэктурныя адметнасці раёна, з’явіўся ўказальнік да выставачнай залы ў Жыровічах, а рэкламныя ўлёткі з інфармацыяй пра музей з коштам усіх паслуг і раскладам працы ўстановы кожны турыст абавязкова знойдзе ў Слонімскай гасцініцы. Дзейсны, зручны і недарагі піяр-ход, пра абавязко-

Слонішчына: план платных паслуг з эксперыментамі

Ці акупіць прайс

пертуары тэатра — у асноўным, спектаклі беларускіх аўтараў на беларускай мове, дзіцячыя прадстаўленні, якія ахвотна наведваюць аматары прыгожага мастацтва... Вядома ж, яшчэ больш ахвотна жыхары Слоніма будуць наведваць спектаклі тэатра ў новым будынку...

ЦБС і прагрэс

Толькі адна лічба: Слонімска ЦБС прадастаўляе 46 відаў платных паслуг! Здаецца, гэта рэкорд сярод усіх іншых бібліятэчных сістэм тых раёнаў, якія наведваюць цягам камандзіраваных выездаў. Сярод самых распаўсюджаных платных паслуг, вядома ж, — ксеракапіраванне, выдача кніг на дом, карыстанне Інтэрнэтам... Але “прапісаліся” ў бібліятэчным прайсе і даволі цікавыя віды паслуг: выдача выкраек з часопісаў для капіравання, браніраванне літаратуры па тэлефоне, складанне бібліяграфічных спісаў і экскурсія ў Музей кнігі.

Апошні дзейнічае пры Цэнтральнай раённай бібліятэцы яшчэ з 1992 года. У фондзе Музея кнігі — больш за 500 экспанатаў, а экспазіцыя складаецца з двух раздзелаў “Якуб Колас — народны паэт Беларусі” і “Літаратурная Слонішчына”. Таму пастаянны наведвальнікі ўстановы — школьнікі, студэнты, выкладчыкі і жыхары раёна, якім цікава даведацца пра літаратурнае жыццё свайго краю.

— Летась зарабілі на аказанні платных паслуг звыш 40 мільёнаў рублёў, — кажа дырэктар ЦБС раёна Ларыса Рэпінская, якая, дарэчы, працуе ў бібліятэчнай

Тут узводзіцца будынак Слонімскага драматычнага тэатра.

Вядома ж, укараненне здабыткаў навукова-тэхнічнага прагрэсу ў бібліятэчную сетку — надзённая і актуальная задача сённяшняга дня, ад вырашэння якой залежыць паспяховаць дзейнасці бібліятэчнай сістэмы любога раёна Беларусі. На Слонішчыне гэта зразумелі даўно і пастаянна аб гэтым дбаюць. Нездарма ж яшчэ ў 2007-м мясцовая ЦБС заняла першае месца па выніках абласнога конкурсу “Лепшая ўстанова культуры года”.

І драўляны водаправод

Экспазіцыя Слонімскага раённага краязнаўчага музея імя Іосіфа Стаброўскага зацікавіць любога наведвальніка. Сярод унікальных экспанатаў — каменная фігурка ідала, якой прыкладна тысяча гадоў, збор розных гістарычных перыядаў, драўляны водаправод, калекцыя баністыкі...

— Калі б мелі дадатковыя памяшканні, выстаўлялі б яшчэ больш цікавых экспанатаў, — кажа дырэктар установы Наталля Рыжак, — бо фонды ў нас вялікія: больш за 30 тысяч адзінак...

Летась паміж музеем і Мінскай духоўнай акадэміяй і семінарыяй было падпісана пагадненне аб правядзенні сумеснай выстаўкі “Манастырскія старажытнасці: музей царкоўнага мастацтва”. І цяпер у выставачнай

васць якога даводзіцца казаць, бо падобных рэкламных музейных улёткаў, на жаль, амаль немагчыма сустрэць у гатэлях іншых райцэнтраў Беларусі.

Перспектывы развіцця сферы культуры Слонішчыны былі абмеркаваны на традыцыйнай райвыканкамаўскай “лятучцы”, ініцыяванай “К”. У ёй прынялі ўдзел старшыня Слонімскага выканаўчага камітэта Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ і начальнік мясцовага аддзела культуры Святлана РАМАНЮК.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Іосіф Осіпавіч, якая ваша ацэнка развіцця сферы культуры Слонішчыны?

Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ:

— На маю думку, усе супрацоўнікі сферы культуры працуюць на даволі высокім узроўні. Гэта датычыцца як клубнікаў, так і бібліятэкараў, супрацоўнікаў метадычнага цэнтра, музейшчыкаў, выкладчыкаў ДШМ... Прычым гэта не толькі мая ацэнка, а і гасцей нашага раёна, тых турыстаў, што сюды прыязджаюць. Таксама не магу не адзначыць паспяховае працу супрацоўнікаў РДК і яго дырэктара Мікалая Адамчыка. Усе пастаянныя раённыя святы, мерапрыемстваў мы робім сваімі сіламі і на даволі высокім узроўні, у чым, натуральна, заслуга кіраўніцтва РДК. На маю думку, нашы мерапрыемствы нярэдка не горшыя за тыя, што ладзяцца ў Мінску.

Святлана РАМАНЮК:

— Паспяховаць працы РДК — навідавоку. Пра сумы пазабюджэтных заробкаў і колькасць відаў платных паслуг вы ўжо ведаеце...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Так, але адно з галоўных пытанняў, якое сёння хвалюе кіраўніцтва РДК, звязана з недахопам вольных памяшканняў ва ўстанове. Ці плануецца перадаць на баланс аддзела культуры які-небудзь вольны будынак, каб размясціць там, напрыклад, раённы Дом рамёстваў? Тады і пытання з вольнымі плошчамі не ўзнікала б...

туры Слоніма ўкладаюцца такія вялікія грашовыя сродкі — гэта, лічу, вельмі важна. Раней планавалася, што на будаўніцтва тэатра спатрэбіцца восем з паловай мільярдаў рублёў, але цяпер, у сувязі са значным павышэннем коштаў на будматэрыялы, я мяркую, што канчатковая сума будзе вагацца ў межах 12 мільярдаў. Паводле плана, тэатральны будынак паўстане ў Слоніме ўжо напрыканцы 2013 года.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ адно пытанне — пра сферу культуры на сяле. Наколькі я ведаю, не здадзены тры аб'екты галіны ў аграгарадках "Дзераўная", "Сасноўка" і "Азярніца"...

нікаў. Бо цяпер падыход такі: кожны павінен зарабляць сам. А заробленыя культуротнікамі грошы будзем укладваць, як і цяпер, у развіццё, у паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы. Я думаю, сёння мы павінны арыентавацца на тое, што ўжо маем, удасканальваць сваю дзейнасць і развіваць тыя накірункі, дзе ў нас яшчэ ёсць патэнцыял.

Святлана РАМАНЮК:

— Толькі за 2010 год мы ўвялі аб'екты культуры ў аграгарадках "Навасёлкі", "Шылавічы" і "Партызанаўка", адрамантавалі Сянькоўшчынскую дзіцячую школу мастацтваў. Летась на набыццё абсталявання, тэхнічнай апаратуры, музычных інструментаў было затрачана каля 70 мільёнаў рублёў. Набыты прафесійныя мікрафоны, светлае абсталяванне, мэбля, камп'ютары і многае іншае. Працягваем абнаўляць базу сельскіх устаноў культуры і сёлета.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ адно досыць праблематычнае пытанне — кадравое. Ва ўстановах культуры як у горадзе, так і на сяле, шмат неспецыялістаў, не хапае харэографіў...

Святлана РАМАНЮК:

— Гэта сапраўды праблема. Спецыялісты да нас прыязджаюць, але на жаль, не затрымліваюцца. Робім стаўку на свае кадры. Якраз летась прыйшло дзевяць мэтавікаў, сёлета чакаем яшчэ сем чалавек. Упэўнена, гэта наша будучае кадраве ядро...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Наколькі я ведаю, свайго інтэрната аддзел культуры не мае. А жыллёвае пы-

На людным месцы

Шуміліна: гастрольны кантэкс

Гастролі і экспедыцыі

"Шумілінская батлейка" на "Славянскім базары ў Віцебску".

Народны фальклорны калектыў "Гульбічы" Шумілінскага ГДК — упрыгожанне любога абласнога мерапрыемства. І не толькі абласнога.

З вялікім поспехам ансамбль выступаў на Міжнародным фестывалі мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", на купальскіх урачыстасцях рэспубліканскага свята "Александрыя збірае сяброў". І паўсюль "Гульбічы" зараджаюць энергіяй, веселасцю, бо выконваюць выключна народныя песні, прыпеўкі, танцы і робяць гэта з майстэрствам і гумарам.

Стварылі "Гульбічы" ў 1992-м, а праз два гады калектыў стаў народным. Узначае яго Ларыса Цыркунова, па ініцыятыве якой пастаянна ладзяцца этнаграфічныя экспедыцыі. Сабраны матэрыял становіцца асновай для тэатралізаваных фальклорных кампазіцый, сцэнічных абрадавых пастановак, каляндарных святаў.

Выступаў калектыў на сцэне Палаца рэспублікі, выязджаў на гастролі ў Даўгаўпілс, Лодзь, Вентспілс. Ансамбль падтрымлівае сувязі з беларускай дыяспарай з украінскага Белгарада-Днястроўскага.

За год калектыў дае да 30 канцэртаў. Як кажа дырэктар ГДК Марына Прохарава, "Гульбічы" — самы мабільны, самы лёгкі на ўздзеі калектыў у раёне. А ў складзе яго — больш за 20 носьбітаў традыцыйнай беларускай культуры. Пашанотнае ядро "Гульбічаў" складаюць Волга Мікітаўна Гаўрылікіна, Еўдакія Іванаўна Васільева, Наталля Уладзіміраўна Захарава, не горш выглядаюць на сцэне і больш маладзейшыя выканаўцы Таццяна Івановская, Ірына Салаўёва... Акампаніатарамі працуюць Анатоль Міхееў, Валерый Латковіч, а харэографам — мастацкі кіраўнік ГДК Святлана Дземідзенка.

**Я.Р.
Фота Юрыя ІВАНОВА
і Андрэя СТРЫНЧАНА**

"Гульбічы" на Купаллі ў Александрыі.

Бабруйск: пралічыць эффект форуму

"Вянок..." з улікам эканомікі

Міжнародны фестываль народнай творчасці "Вянок дружбы" чарговы раз прадэманстравалі, як пры дапамозе стасункаў на ўзроўні адміністрацыйнага гарадоў з розных краін свету, а таксама пры дапамозе творчых кантактаў можна павышаць статус форуму.

Сёлета ўдзел у фэсце прынялі калектывы і выканаўцы з Аўстрыі, Азербайджана, Венесуэлы, Ірана, КНР, Латвіі, Малдовы, Польшчы, Расіі, Славакіі, Турцыі, Украіны, Францыі, Эстоніі.

Літаральна летась сваё мастацтва ўпершыню прадэманстравалі творцы з таго ж Ірана, а сёлета яны — ужо ў ліку гасцей, якіх ведаюць і чакаюць. Варта спадзявацца, што гэткае ж жаданне пабываць на "Вянку..." зноў выкажуць і аўстрыйцы, азербайджанцы, венесуэльцы ды французы: яны дэбютавалі на сцэнах Бабруйска.

Фестываль набыў у 2011-м яшчэ некалькі цікавых адметнасцей. Як зазначыў на сустрэчы з кіраўнікамі дэлегацый старшыня гарвыканкама Дзмітрый Бонахаў, "...дзякуючы форуму мы прырастаем новымі эканамічнымі сувязямі: ужо заключылі пагадненні аб супрацоўніцтве з Навамаскоўскай Тульскай вобласцю, турэцкім Сідэ, на падыходзе пагадненні — з іншымі гарадамі". У рамках фэсту правялі і пасяджэнне Кансультацыйнага Савета прафсаюзаў работнікаў культуры незалежных дзяржаў.

Відавочнае і памкненне фестывалю да выкрышталізацыі абноўленай канцэпцыі. "Вянок дружбы", які зазвы-

чай папярэднічаў "Славянскаму базару ў Віцебску", сёлета ішоў амаль паралельна яшчэ і з іншым маштабным фэстам, што праводзіла Магілёўшчына, — "Александрыя збірае сяброў". Таму той самы парк на мясцовай плошчы Перамогі цалкам "перадаў правы" на "Горад майстроў" суседняй пешаходнай вуліцы — раней жа вырабы ўмельцаў прэзентавалі абедзве пляцоўкі. Падаецца, такая лакалізацыя выглядала куды больш кампактна і стварала сапраўды кірмашовы настрой. Акцэнт жа сёлета фэсту змясціўся на буйныя дзеі на вуліцах і гала-канцэрты ў "Бабруйск-Арэне". А ўвечары цэнтр горада і ўвогуле быў аддадзены канцэрту мясцовых рок-гуртоў...

...Рэчышча форуму засталася ранейшым, а вось плынь — у працэсе абнаўлення. Чакаем чарговай кветкі ў "Вянку..."!

**С.Т.
На здымках: цэнтр форуму — "Бабруйск-Арэна".**

фінал "драмы" драмтэатра?

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ:

— Сёлета мы нарэшце распачалі ўзвядзенне новага будынка Слонімскага драматычнага тэатра. Калі работы будуць скончаны, дык тэатральная трупа, якая цяпер месціцца ў РДК, прыойдзе ў свой будынак. Тады ў РДК з'явіцца такія неабходныя яму памяшканні. Што да раённага Дома рамёстваў, дык пераводзіць яго ў іншы будынак мы пакуль не плануем.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Сапраўды, пачатак узвядзення будынка Слонімскага драматычнага тэатра — доўгачаканая падзея як для жыхароў райцэнтра, так і для акцёраў. А колькі плануецца выкарыстаць фінансавых сродкаў на будаўніцтва гэтага аб'екта і калі скончыцца будоўля?

Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ:

— Пад будаўніцтва драмтэатра сёлета выдаткавана каля двух мільярдаў рублёў. І тое, што нават у гэты складаныя ў фінансавым плане часы ў развіццё сферы куль-

Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ:

— Паступова ўсе неабходныя рамонтныя работы там абавязкова скончым. Аб'екты культуры ў гэтых аграгарадках здадзім у 2012 годзе.

Святлана РАМАНЮК:

— Увогуле, Дзяржпраграма адраджэння і развіцця сяла нам вельмі дапамагла. Шматлікія сельскія ўстановы культуры былі адрамантаваны, таксама мы адкрылі чатыры пляцоўкі філарманічнага і тэатральнага абслугоўвання. У 2008-м у раёне з'явіўся бібліобус, а сёлета — аўтаклуб.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пабываў шмат у якіх сельскіх установах культуры... Амаль усюды ёсць пытанні па паляпшэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы...

Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ:

— Натуральна, хацелася б набыць сучаснае абсталяванне, нешта адрамантаваць... Але доволі шмат у гэтым плане залежыць і ад саміх культурот-

танне для іншагародніх супрацоўнікаў — найважнейшае...

Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ:

— У нас — шэсць інтэрнатаў гарадской формы ўласнасці, таму з прадастаўленнем жылля ніякіх пытанняў у маладых спецыялістаў узнікаць не павінна.

Святлана РАМАНЮК:

— Да таго ж, пры адзеле культуры дзейнічае жыллёвая камісія па пастаноўцы на ўлік тых, хто мае патрэбу ў паляпшэнні ўмоў. А яшчэ адно пытанне, якое заўсёды хвалюе маладых спецыялістаў, — дастойная аплата іхняй працы. На жаль, зарабляюць культуротнікі не так шмат, як хацелася б. Але штогод райвыканкам выдаткоўвае прэміі за творчы дасягненні ў галіне культуры і мастацтва ў шэрагу намінацый.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Якія актуальныя задачы стаяць, на вашу думку, перад аддзелам культуры?

Іосіф ПАЎЛЮКЕВІЧ:

— Трэба выходзіць да кіраўніцтва райвыканкама з новымі прапановамі. У кожным мерапрыемстве павінна быць нешта новае, цікавае для гледача. Толькі так можна прыцягнуць увагу да сваёй дзейнасці. Змены — ёсць, бачу гэта на свае вочы, бо кожным разам усё больш людзей прыходзіць на мерапрыемствы, арганізаваныя культуротнікамі. Добра, лічу, і тое, што аддзел культуры больш увагі пачаў надаваць сялу, бо ў райцэнтры хапае самых разнастайных мерапрыемстваў, а вось у сельскай мясцовасці іх пакуль што малавата. Трэба перайначыць сітуацыю такім чынам, каб на сяле затрымлівалася моладзь.

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Слоніміскі раён — Мінск
Фота аўтара**

Дэталі да агульнай карціны

Ледзь не пудовы каравай

Ужо досыць даўно ў вёсцы Прырэчка пры мясцовым клубе працуе народнае аматарскае аб'яднанне "Чараўніцы-каравайніцы".

Кожны каравай вагой у дванаццаць кілаграм, які выпякаецца ўдзельнікамі гэтага гурта, — унікальны і своеасаблівы, а ў песнях, якія спяваюць жанчыны пад час выпякання хлеба, закладзены глыбо-

кі сімвалічны сэнс і сутнасць самога абраду.

Кіруе аб'яднаннем Ларыса Мудрацова — дырэктар Прырэцкага клуба фальклору, якая сама вучыцца ў папулярных жанчын народнаму майстэрству і заахочвае да ўдзелу ў калектыве маладых вясцоўцаў. "Чараўніцы-каравайніцы" пастаянна ўдзельнічаюць у абласных і раённых мерапрыемствах, а іхняя выпечка карыстаецца нязменна стабільным попытам у жыхароў Слонімскага раёна.

Сотні тысяч людзей ва ўсім свеце аб'ядноўвае адно надзвычай цікавае хобі — нумізматыка. Яны калекцыянуюць манеты розных эпох і краін, адметныя па форме і метале, з якога выраблены. Але, вядома ж, найбольшыя зборы маюць найпершы музей, сярод якіх нельга не адзначыць і Нацыянальны гістарычны музей нашай краіны.

Як падкрэсліў дырэктар установы Сяргей Вечар, у яе фондах захоўваецца каля паўсотні самых рознастайных калекцый, у тым ліку манетных скарбаў, знойдзеных пад час археалагічных

своеасаблівым фатаграфічным адбітку, адлюстроўваюцца падзеі, што адбываліся на нашых землях у канцы IX — пачатку XI стагоддзя. У прыватнасці, можна прасачыць за фарміраваннем гандлёвых шляхоў, якія злучылі між сабой першыя айчыныя і замежныя гарады. Присутнасць у складзе скарбу арабскіх манет і франкскага мяча паказвае, наколькі шырокімі былі гандлёвыя зносіны нашых продкаў ужо ў тыя далёкія часы.

Цікавай падзея і знаходка самага скарбу. Брылёўскае поле, дзе былі знойдзены каштоўнасці, знаходзіцца каля вёскі Брыль Барысаўскага раёна Мінскай вобласці. У 1812 г. на гэтым месцы адбылася бітва між французскімі войскамі, што адступалі з Масквы, і расійскімі часткамі, якія імкнуліся перашкодзіць праціўніку пераправіцца праз раку Бярэзіну. У баях з абодвух бакоў загінула каля 30 тысяч чалавек, з прычыны чаго поле

ня дзеянні. Верагодна, перад хаваннем скарбу над зброяй быў праведзены нейкі рытуал па яе псаванні. Зыходзячы з гэтага, найбольш верагоднай з'яўляецца інтэрпрэтацыя Брылёўскага скарбу як своеасаблівага паднашэння багам з мэтай забяспечыць поспех будучых ваенных і гандлёвых мерапрыемстваў уладальніка гэтага багацця.

Найбольш цікавай знаходкай з'яўляецца меч. Нягледзячы на вельмі дрэнную захаванасць (у выніку карозіі меч распаўся на 10 фрагментаў рознага памеру), даследчыкі вызначылі яго асноўныя асаблівасці. У прыватнасці, меч мае прамую крывавіну і двухсастаўнае наверхша з прамой асновай і трохвугольнай галоўкай. На крывавіне і наверхшы часткова захаваліся вертыкальныя барозны пад інкрустацыю. Да таго ж, месцамі захавалася і сама інкрустацыя — размешчаныя ў шахматным парадку палі.

Паводле даных аўтараў выдання, меч належыць да тыпу Н паводле тыпалогіі нарвежскага археолага Яна Петэрсана. Такая зброя была шырока распаўсюджана ў Еўропе, дзе сёння выяўлена каля 600 падобных экзэмпляраў. Пры гэтым на тэрыторыі Старажытнай Русі ўжо знойдзена 27 аналагічных рэчаў, якія

Сустрэне ля дома...

Госці сёлетняга “Славянскага базару ў Віцебску” маглі пабачыць мемарыяльную дошку народнаму артысту СССР і БССР, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі Беларусі, ганароваму грамадзяніну Віцебска Фёдару Іванавічу Шмакаву, што з'явілася ў горадзе колькі тыдняў таму.

Як паведамілі ў літаратурна-драматычнай частцы тэатра, знакаміты артыст “вярнуўся дадому” — на вуліцу Урыцкага, 10, дзе пражыў разам з сям'ёй 40 гадоў. І адбылася гэтая знамянальная падзея дзякуючы Віцебскаму гарадскому выканаўчаму камітэту і Савету дэпутатаў. Аўтар дошкі — віцебскі скульптар Аляксандр Гвоздзікаў.

Фёдар Шмакаў “сустрэў” гэсцей музычнай уверцюрай да спектакля “Несцерка” і маналагам з ролі, якую ён іграў на Коласаўскай сцэне цягам 45 гадоў...

Белае лотнішча з мемарыяльнай дошкі ва ўрачыстай атмасферы знялі мэр горада Віктар Нікалайкін, дырэктар тэатра Рыгор Шыцько, народная артыстка Беларусі Святлана Акружная і самыя малодшыя нашчадак артыста — ягоны ўнук Андрэйка.

Дарэчы, пад час адкрыцця дошкі з вуснаў прысутных прагучала прапанова аб перайменаванні вуліцы Урыцкага ў вуліцу Тэатральную, паколькі менавіта тут жылі знакамітыя і любімыя глядачамі артысты-коласаўцы.

Святлана ДАШКЕВІЧ, загадчык літчасці Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа

Аптэка і музей — паняцці не сумяшчальныя? Напрыклад, як аспірын з экскурсіяй? Але ёсць на беларускай зямлі месца, дзе здавалася б, парадаксальныя рэчы становяцца нормай. Тое пацвярждае аптэка-музей у Гродне, пра якую “К” пісала неаднойчы. Чым новым здзівіла ўстаноўку студэнтку Інстытута журналістыкі БДУ, якая пабывала ў горадзе над Нёманам?

“Куток алхіміка”

чэнне тонкасцей медыцынскай справы працягвалася. У прыватнасці, у XIX стагоддзі адзін з уладальнікаў аптэкі — Ян Адамовіч — зрабіў значны ўнёсак у даследаванне друскенікаўскіх мінеральных крыніц.

У 1950-м старажытную аптэку каля Фарнага касцёла зачынілі, а памяшканне выкарыстоўвалі стачатку ў якасці склада, салона мэблі, а затым — як Дом настаўніка.

І толькі праз 46 гадоў пачалося адраджэнне аптэкі. Гродзенскі навукова-вытворчы кааператыву заклікаў усіх дапамагчы ў аднаўленні гістарычнага помніка. Як вынік — жыхары горада ахвотна аглядалі свае гарышчы і неслі ў будучы музей аптэкарскія мензуркі, бутэлькі, вагі, кнігі па медыцыне...

Цяпер, пасля кардынальнай рэканструкцыі, экспазіцыя музея ўяўляе з сабе залу, падзеленую на тры комплексы: два ансамблевых і адзін тэматычны. У першым ансамблевым комплексе створаны куток старадаўняй травяной лабараторыі — “Куток алхіміка”. У другім — фрагмент рэцэптурнай залы мяжы XIX — XX стагоддзяў. Вітрыны тэматычнай зоны, дзе сабраны разнастайны ілюстрацыйны матэрыял, адлюстроўваюць асноўныя этапы развіцця медыцынскай і фармацэўтычнай справы ў нашай краіне.

Як адзначыў Фёдар Ігнатавіч, дзякуючы намаганням навукоўцаў і жыхароў Гродна аптэка-музей стала ўнікальным помнікам станаўлення фармацэўтычнай справы: “І сёння на яе базе мы можам нават праводзіць лекцыі па гісторыі медыцыны і фармацэўтыкі, ладзіць выдатныя экскурсіі для турыстаў і, безумоўна, прадаваць сучасныя лекі”.

Надзея ПЯКАРСКАЯ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ
На здымку: у аптэцы-музеі.

Адкуль дзірхамы на Бярэзіне?

Факты і версіі Брылёўскага скарбу

даследаванняў. Адзін з найбуйнейшых з іх — Брылёўскі, які ўключае 214 цэлых і 76 фрагментаваных манет IX стагоддзя. На жаль, гэтая ўнікальная калекцыя з аб'ектыўных прычын пакуль не экспануецца. Аднак дзякуючы падтрымцы генеральнага партнёра Нацыянальнага гістарычнага музея не так даўно збор усё ж трапіў да шырокай грамадскасці — праўда, пакуль у друкаваным варыянце.

Багата аздоблены каталог “Брылёўскі скарб”, аўтарамі якога сталі айчыныя гісторыкі Валянцін Рабцэвіч, Мікалай Плавінскі і Алег Іоў, распачынае новую серыю выданняў пад агульнай назвай “Скарбы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь”. Гэтую серыю мяркуецца прысвяціць знаёмству з найбольш каштоўнымі і цікавымі музейнымі калекцыямі і прадметамі, якія з'яўляюцца сапраўднымі здабыткамі айчынай гісторыка-культурнай спадчыны. І што самае галоўнае — такая праца дапаможа ўвесці ў агульнаграмадскі і навуковы зварот многія ўнікальныя музейныя калекцыі.

Па словах загадчыка навукова-фондавага аддзела археалогіі, нумізматыкі і зброі Нацыянальнага гістарычнага музея, кандыдата гістарычных навук Мікалая Плавінскага, выданне каталога разглядалася не толькі як падсумаванне даных пра цікавую калекцыю, але і як даніна памяці заснавальніку беларускай нумізматыкі Валянціну Рабцэвічу. Толькі дзякуючы яго намаганням гэты скарб у поўным аб'ёме трапіў у фонды музея і быў апісаны на высокім навуковым узроўні.

Што ж уяўляе з сабе дадзеная калекцыя? Як адзначаюць спецыялісты, Брылёўскі скарб, які паступіў у музейныя фонды ў 2003 годзе, — адзін з найбольш адметных нумізматычных комплексаў Ранняга Сярэднявечча на тэрыторыі Беларусі. Ён складаецца з сярэбраных арабскіх манет — дзірхамаў, — фрагментаў шыйнай грыўні, франкскага мяча і набору гірак для ўзважвання срэбра. У скарбе, як у

стала месцам “паломніцтва” розных ваенна-гістарычных клубаў і аматараў ваеннай гісторыі.

Як адзначаецца ў каталозе, вясной 2000 г. у пошуках дэталей вайсковага рыштунку і ўзбраення сябра ваенна-гістарычнага клуба “Мінскі пяхотны полк” і, адначасова, мастак-рэстаўратар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Сяргей Захараў у пойме ракі выявіў фрагменты мяча,

моцна пашкоджанага карозіяй. Мяркуючы, што да яго ў рукі трапілі дрэнна захаваныя матэрыялы 1812 года, ён першапачаткова не надаў ім асаблівай увагі, але, калі высветлілася, што знаходка мае значна большы ўзрост, прадоўжыў раскопкі і ў выніку знайшоў сотні каштоўных артефактаў.

Асобныя прадметы ў гэтай жа мясцовасці былі пазней выяўлены Валянцінам Рабцэвічам і Алегам Іовым. На падставе аналізу манетнай часткі В.Рабцэвічам было вызначана, што найстарэйшая манета адчаканена ў 125 г. мусульманскага леталічэння, што адпавядае 742 ці 743 году нашай эры, а найноўшая, адпаведна, — 890 ці 891 году. Такім чынам, гэта дазваляе датаваць скарб 890 — 892 г.

У той жа час, паводле адной з версій, знойдзеная калекцыя з'яўляецца зусім не скарбам, а страчанымі пры драматычных абставінах каштоўнасцямі. Зыходзячы з гэтага, можна меркаваць, якая ў выніку ўзброенай сутычкі, што адбылася ў пльоткім месцы (на караблі ці каля яго), паранены ваяр упаў у ваду, пры гэтым упусціўшы з рук меч і згубіўшы свае грошы.

Аднак, на думку аўтараў выдання, больш праўдападобнай падаецца іншая версія. Мяркуючы па тым, што клінок мяча быў мэтанакіравана сагнуты не менш як у двух месцах, над ім ажыццяўляліся пэўныя рытуаль-

датуюцца канцом IX — пачаткам XI стагоддзя. На думку даследчыкаў, выяўлены на Бярэзіне меч быў выраблены ў франкскіх майстэрнях на Сярэднім Рэйне, пра што сведчыць характэрны біметалічны лінейна-геаметрычны арнамент.

Не менш каштоўная і манетная частка Брылёўскага скарбу. У прыватнасці, знойдзеныя манеты прадстаўлены дзвюма халіфскімі дынастыямі і трыма эмірскімі родамі, 14 халіфамі і 3 эмірамі, 26 гарадамі Паўночнай

Афрыкі, Блізкага Усходу, Ірана, Афганістана, Закаўказзя і Цэнтральнай (Сярэдняй) Азіі, перайманнямі куфічных дзірхамаў і манетнымі кружкамі без прыкмет штэмпельных адбіткаў.

Такім чынам, увесь Брылёўскі грашовы-рэчавы комплекс складаецца з 290 дзірхамаў і іх фрагментаў, 10 гірак-разнавагаў, часткі шыйнай грыўні і мяча, які захаваліся ў 10 фрагментах. У сакавіку 2003 года скарб быў перададзены на пастаяннае захоўванне ў Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь. І, як падкрэсліў Сяргей Вечар, у поўным аб'ёме скарб будзе прадстаўлены грамадскасці літаральна праз некалькі месяцаў — ужо ў новым будынку музея.

К.А.

На здымках: рэшткі мяча, абасіды, бранзалеты з Брылёўскага скарбу.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, дзеячы культуры і мастацтва выказваюць спачуванне родным і блізім БОНДАРАВАЙ Ефрасінні Леанідаўны, якая пайшла з жыцця пасля працяглай хваробы.
Заслужаны дзеяч навукі БССР, доктар філалагічных навук, прафесар, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва ў галіне крытыкі і мастацтвазнаўства, лаўрэат прэміі Беларускага саюза журналістаў, Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў Ефрасіння Бондарава ўсё сваё жыццё прысвяціла служэнню айчынай кінематографіі. На працягу многіх гадоў Ефрасіння Леанідаўна перадавала свой багаты навуковы вопыт маладому пакаленню.
Самаадданая творчая праца, актыўная грамадзянская пазіцыя, высокая прынцыповасць і патрабавальнасць у спалучэнні з чуйным і ўважлівым стаўленнем да людзей здзілілі ёй аўтарытэт і павагу работнікаў культуры.
Светлая памяць аб нястомнай у працы, добрай, уважлівай у асабістых адносінах Ефрасінні Леанідаўне Бондаравай назаўсёды захавана ў нашых сэрцах.
Латушка П.П., Карачэўскі У.М., Сільвановіч А.І., Сухавей С.І., Леановіч С.А., Крывас-таненка П.В., Васільеў В.І., Смольскі Р.Б.

(Працяг. Пачатак у №№ 27 — 28.)

Аднак першая "атака" на бастыёны выяўленчай творчасці не ўдалася. У Школу мастацтваў і рамёстваў барона Штыгліца яго не прынялі: праваліўся на першым жа экзамене. Нічога страшнага: ёсць яшчэ Рысавальная школа пры Таварыстве падтрымкі мастацтваў, дзе выкладаў сам славуці Мікалай Рэрых. Сюды Шагала ўзялі адразу на трэці курс і далі стыпендыю: 10 рублёў у месяц. А першым настаўнікам стаў сапраўдны зямляк з Віцебска — Рыгор Баброўскі, у натурным класе якога Шагала намалюваў даволі цікавае палатно "Чырвоная натуршчыца, якая сядзіць".

Здавалася, усё ішло цудоўна, жывапісную тэхніку Марка сам Рэрых ставіў за прыклад і "сыпаў добразычлівыя кампліменты". Акрамя таго, у час навучання Шагала падтрымліваў і яшчэ адзін чалавек, родам з Гродна, — вельмі вядомы скульптар Ілья Гінцбург, майстэрня якога знаходзілася ў будынку Акадэміі мастацтваў, а мецэнат барон Давід Гінцбург, буйны спецыяліст у галіне ўсходазнаўства, нават цягам некалькіх месяцаў даваў Шагала грашовую дапамогу.

Але задавальнення ад вучобы Марк не атрымліваў і ўсё пакутліва думаў, што ж рабіць далей. Так прайшло паўтара года. Пасля раптоўнага сыходу са школы Шагала нейкі час наведваў прыватную студыю Савелія Зайдэнберга, выхаванца Акадэміі мастацтваў, пакуль не перайшоў у Школу мастацтваў Алены Званцавай, "дзе адчуваліся еўрапейскія павевы". Менавіта тут, на Таўрычнай вуліцы, 33, у славуцім "Доме з вежамі", яго настаўнікамі сталі зямляк Леў Бакст, а таксама Мсціслаў Дабужынскі.

Бакст, пабачыўшы работы Марка, сказаў: "Сапсаваны, але не канчаткова" — і стаў яго перавучаць. І ўсё ішло пакуль добра: Марк упершыню ўдзельнічаў у студэнцкай выстаўцы ў памяшканні рэдакцыі папулярнага часопіса "Аполлон" і нават дапамагаў Баксту ў яго працы над дэкарацыямі да балета "Нарцыс" у пастаноўцы трупы Сяргея Дзягілева. Дарэчы, разам з Шагалам вучыліся таксама будучыя "зоркі" расійскага "новага мастацтва" Міхаіл Мацюшын і Мікалай Тырса.

Увосень 1909 г., пад час канікулярнага прыезду дадому, Шагала пазнаёміўся з 12-гадовай дзяўчынкай Бэлай Разенфельд, дачкой буйнога мясцовага гандляра ювелірнымі ўпрыгожаннямі. Гэтае знаёмства з будучай жонкай адыграла вельмі важную ролю ў далейшым жыцці мастака — у маральным, побытавым і, што асабліва важна, у творчым плане. Бо без гэтай жанчыны мы не мелі б сёння менавіта такога Шагала...

Так здарылася, што юрыст, грамадскі дзеяч, член Дзяржаўнай думы Расіі Максім Вінавер (родам з Варшавы), якому Шагала як пачынаючы жывапісец з вялікім творчым патэнцыялам прышоўся даспадобы, апліцаў першую паездку 23-гадовага юнака ў Парыж увосень 1910 года. "Вінавер зрабіў мяне мастаком, — пісаў Шагала. — Без яго, хутчэй за ўсё, быў бы фатографам у Віцебску, але пра Парыж не меў бы ўяўлення". Як пісала Анна Ахматова, "...Шагала прывёз у Парыж свой чароўны Віцебск..."

У Францыі Шагала пражыў цэлыя чатыры гады. Я не буду падрабязна апісваць той перыяд: гэта асобная гісторыя. Скажу толькі, што напачатку мастак пасяліўся ў маленечкай кватэры на Авеню Мэн, пачуваў сябе самотна, і, паводле ягоных слоў, толькі адлегласць, што аддзяляла Парыж ад Віцебска, утрымала яго ад хуткага вяртання дадому. Потым ён перабраўся ў інтэрнат багемных мастакоў "La Ruche" ("Вулей"), дзе сустраўся з землякамі Х.Су-

...Калі Шагала пакінуў Пэна, то ўладкаваўся працаваць рэтушорам у прыватнае фотаатэлье некага Мешчанінава. Але працягваў шмат рысаваць, галоўным чынам — на натуре. Атрымлівалася, як яму здавалася, добра. І вясной 1907 года "ружовы і кучаравы" Шагала, маючы ў кішэні бацькоўскія 27 рублёў, разам з сябрам Віктарам Меклерам махнуў у Пецярбург, каб заваяваць гэтую хвалёную на ўсе лады сталіцу. Хаця і разумей, што яму даўдзецца пераадолець шмат праблем адносна атрымання пасведчання на права жыхарства ў Пецярбургу. Дапамаглі добрыя людзі, ды і ганарыстасці, пыхлівасці, славалюбства маладому Шагала было не пазычаць. Цану сабе ён ведаў, бо верыў у сваю шчаслівую зорку.

самой справе, Шагала дзень і ноч працаваў як чорны вол, і выбіраўся толькі на выстаўкі і ў Луўр. А для шумных кампаній, для веселасці і ўсялякай забавы ў яго не было часу.

У першых "парыжскіх" работах, натуральна, не абышлося без уплыву нованароджаных кубізму, фавізму, арфізму і некаторых іншых найноўшых мастацкіх плыняў ("Галгофа", "Прывячэнне маёй нявесце", "Homage a Apollinaire", "Салдат, які п'е", "Я і вёска", "Руская вёска, пачыная з Месяца", "Скрыпач"). Ды і па-

ца" французскага жывапісу... Ніякая акадэмія не дала б мне ўсяго таго, што я пачарпнуў, блукаючы па Парыжы, аглядаючы выстаўкі і музеі, разглядваючы вітрыны..." Гэта — з кнігі "Маё жыццё". У чэрвені — ліпені 1914 г. у берлінскай галерэі Герхарда Вальдена "Der Sturm" бліскуча прайшла персанальная выстаўка жывапісу і гуашы мастака.

Аднак праз месяц, напярэдадні вайны, Шагала вяртаецца на радзіму. 7 жніўня 1915-га адбылося вясельле мастака і Бэлы Розенфельд, якая тады навучалася ў акцёр-

"Тут мая душа. Тут і шукайце мяне..."

Марк Шагала: "Парыж, ты — мой другі Віцебск!"

М.Шагала. "Сіні дом".

ціным, М.Кікоіным, П.Крэменем, старым сябрам юнацтва яшчэ па Віцебску О.Цадкіным, а таксама з А.Архіпенкам, А.Мадзільяні, Ф.Лежэ, П.Пікасам, Ж.Бракам, Х.Рыверай, Л.Фужыта — іхнія імёны сёння не ведае толькі лянвіны.

Тады і пабываў у майстэрні Шагала журналіст Анатоль Луначарскі, які назваў мастака маленькім Гофманам калявіцебскіх трушчоб, паэтам, што імкнецца "выявіць сваю нешараговую душу графічна маляўніча". Сапраўды, у Парыжы Шагала працягваў упарта пісаць Віцебск, стварыў шэраг работ, якія сталі потым знакамітымі. Героі ягоных карцін гэтага перыяду — скрыпач, фурман, гандляр жывёлай, даярка, катрыншчык, паштальён на фоне беларускага вясковага краевіду. "Парыж, ты — мой другі Віцебск!" — паўтараў ён у тыя часы.

Ён вельмі пакутаваў матэрыяльна. Паколькі грошай на палотны не было, пісаў на абрусах, прасцінах і нават на сваёй начной кашулі. Ну, пра гэтыя дэталі пішуць усе, каму толькі хочацца. Менш — пра іншае. Хаця ад Вінавера Шагала атрымліваў немаленькую для юнака стыпендыю памерам 100 франкаў у месяц, а арэнда майстэрні ў "Вулей" абыходзілася ўсяго... у 50 франкаў у год (сытны абед без віна ў кафе каштаваў у сярэднім два франкі), тым не менш, скупаваты Шагала эканоміў на ўсім, лічачы за лепшае танны сельдзец з агурком, чым нейкія круасаны або рагу з бараніны ў пракуранай і прапахлай анісаўкай "Ратондзе" ці ў рэстаранах "Баці" і "Ле-Вігурэй". Ды і сапраўдных сяброў у Шагала амаль не было, акрамя мо некалькіх французскіх паэтаў (Б.Сандрар, Г.Апалінер, А.Сальмон). "Мне было ўсяго дваццаць гадоў, — казаў Шагала, — а я ўжо навучыўся сцерагчыся людзей". З "багем-

нымі", часам скандальнымі, мастакамі-эксцэнтрыкамі, аматарамі выпіць — А.Мадзільяні, М.Кіслінгам, Ю.Паскіным, М.Утрыло — наогул трымаўся на значнай адлегласці. Не склалася сяброўства і з суседзямі па майстэрні Хаімам Суціным. Шалёны Суцін пасля чарговай папойкі мог ноччу проста ўзяць і кінуць камень у акно "чыстаплюя" Шагала, які раздражняў яго сваім сур'ёзным стаўленнем да творчасці і "праведным" ладам жыцця.

Такім чынам, гэта чарговая легенда пра блізкае сяброўства Шагала з ягонымі калегамі з Манпарнаса і Манмартра. На зней, у 1920 г., Шагала настальгічна вяртаўся да кубізму (напрыклад, карціна пра віцебскага музыканта-скрыпача з зялёным тварам).

І тут няма нічога дзіўнага. У мастацтве гэта быў час "буры і наіска", гістарычны час вялікага пералому ва ўсёй духоўнай культуры еўрапейскага кантынента. І Шагала намагаўся ісці ў нагу з гэтым часам. У 1912-м у Парыжы ён экспанавалася ў Салоне незалежных і ў Восенскім салоне, а таксама накіраваў свае палотны ў Маскву на выстаўкі "Свет мастацтва" і "Аспліны хвост". "Я пранік у самое "сэр-

це" і тут няма нічога дзіўнага. У мастацтве гэта быў час "буры і наіска", гістарычны час вялікага пералому ва ўсёй духоўнай культуры еўрапейскага кантынента. І Шагала намагаўся ісці ў нагу з гэтым часам. У 1912-м у Парыжы ён экспанавалася ў Салоне незалежных і ў Восенскім салоне, а таксама накіраваў свае палотны ў Маскву на выстаўкі "Свет мастацтва" і "Аспліны хвост". "Я пранік у самое "сэр-

це" і тут няма нічога дзіўнага. У мастацтве гэта быў час "буры і наіска", гістарычны час вялікага пералому ва ўсёй духоўнай культуры еўрапейскага кантынента. І Шагала намагаўся ісці ў нагу з гэтым часам. У 1912-м у Парыжы ён экспанавалася ў Салоне незалежных і ў Восенскім салоне, а таксама накіраваў свае палотны ў Маскву на выстаўкі "Свет мастацтва" і "Аспліны хвост". "Я пранік у самое "сэр-

М.Шагала. З віцебскіх замалёвак 1910-х.

скай студыі самога Канстанціна Станіслаўскага. Праўда, пазней, у 1922 г., з-за траўмы нагі тэатр ёй давялося пакінуць і амаль на 30 гадоў (да самай смерці ў 1944-м) цалкам прысвяціць сваё жыццё любімаму мужу. Большасць карцін даваеннага перыяду творчасці Шагала, безумоўна, навеяны менавіта Музай — Бэлай, якая па праве стала ў шэраг такіх герайн, як Беатрыч для Дантэ, Лаура для Пятраркі, Фарнарына для Рафаэля, Саскія для Рэмбранта, Алёна Фоўрмент для Рубенса, Алёна Дзьяканавы для Далі, Жанна Эбютэрт для Мадзільяні...

...Адразу ж пасля вяселля 28-гадовага Марка і Бэлы едуць у Петраград, аднак неўзабаве вяртаюцца ў Віцебск і пасяляюцца ў невялікім драўляным дамку на супраць хаты Шагалаў, у якім здымалі два пакоі. У адным з іх Марк абсталяваў майстэрню. З акна яе добра было відаць тую самую Пакроўскую царкву, што Шагала так часта маляваў. Пад час Вялікай Айчыннай вайны гэты дом быў зруйнаваны.

У 1914 — 1915 гадах, знаходзячыся на вялікім творчым уздыме, ён стварыў у Віцебску цыкл з 60 работ — "дакументаў", выкананых алеем, тушшу на палатне, акварэлю, гуашу і тэмперай, якія перадавалі цалкам рэалістычныя карціны Віцебска, "дачнага" Ліэзна, вёскаў Заалыша (за сем верст ад Ліэзна), а таксама партрэты землякоў, чатыры аўтапартрэты і некалькі фігуратывных, пейзажных ды інтэр'ерных палотнаў ("У правінцыі", "Дзень нараджэння", "Над Віцебскам", "Гандляр газетамі", "Від з акна. Віцебск", "Гадзінікі", "Віцебскі рабін", "Чырвоны яўрэй", "Апэка ў Ліэзне", "Смаленская газета", "Акно на дачы", "Маскоўскі банк у Віцебску").

Трошкі пазней з'явіўся вядомы цыкл пазычных палотнаў з адлюстраваннем "палюбоўнікаў" — "блакітных", "ружовых", "шэрых", "на зялёным фоне", — а таксама "знакавыя" карціны "Вянчанне", "Прагулка", "Дваіны партрэт з бакалам віна", "Над горадам", "Яўрэйскія могілкі". Можна, шагалазнаўцы са мной не пагодзяцца, але, на мой погляд, свае лепшыя творы станковага жывапісу Шагала стварыў усё ж у Віцебску — з 1914 па 1918 год. А што да яго ранняга поспеху ў Францыі і Германіі, дык ён, паспех, акрамя ўсяго іншага, і ад таго, што Шагала першым так таленавіта ўвёў у мастацкія колы Еўропы жывапісную экзотыку яўрэйскіх мястэчак далёкай, невядомай, таёмнай зямлі і тым самым заваяваў мастацкі еўрапейскі рынак...

І што дзіўна: Шагала — пясняр беларускага правінцыяльнага мястэчка, шырокай вуліцы, супольнага патрыярхальнага жыцця, а не "аўтаномнага" дома, не пакоя з чатырма сценамі. Вось чаму ён, я ў гэтым упэўнены, не мог стацца сапраўдным лідарам так званай Парыжскай школы, як свярдае большасць мастацтвазнаўцаў. Раней і я так думаў, што менавіта Шагала, ну яшчэ Мадзільяні, быў галоўным "натхняльнікам" эмігранцкага племені мастакоў, так бы мовіць, "парушальнікам спакою".

Але ўсё склалася трохі інакш... (Працяг будзе.)

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:
■ Выстаўка аднаго шэдэўра: іранскі тэбрызскі дыван.
■ Выстаўка графікі "И прелести твоей секрет разгадке жизни равнослен..."

Да 18.07.2011.
■ "ТРОГАТельная выставка". Да 18.07.2011.

■ Выстаўка "Італія, радзіма натхнення". Да 04.09.2011.
■ "Класіка графікі".
■ "Беларускія мастакі ў свеце".

Філіялы

Нацыянальнага мастацкага музея

Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

■ Выстаўка "Таямніцы дрэва.
Разьба па дрэве,
чаканка".

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Пастаянная
экспазіцыя
"Культура
I-й пал.
XIX ст.".
■ Выстаўка работ
навучэнцаў
Магілёўскай
ДШМ.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст.".
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "З крыніц адвечнай прыгажосці".
■ "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).

Выстаўкі:
■ "Экспануецца ўпершыню".

Выстаўка:

■ "З узбекам песню адной мовай складалі аб вайне...".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкi
Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя
"Жыццё і творчасць Янкi Купалы".
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі
"Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Музейная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".
■ Выстаўка "Свет там думкі хітрыя знае..." (рэклама

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Пераможцы".
■ "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці".
■ "Дарогамі Перамогі. Бацька і сын Федарэнкі". Да 31.08.2011.
■ Фотавыстаўка Ларысы Салодкінай "Творцы Перамогі".
■ "Абаронцам Айчыны".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

мора"

(грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:
■ Выстаўка кніг

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.
■ "Музей крыміналістыкі".
Выставачная зала:
■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.:
290 60 10.

■ Юбілейная выстаўка
Уладзіміра Вальнова.
■ Юбілейная выстаўка
Сяргея Пыжыкава.
■ Юбілейная выстаўка
Аляксандра Слепава.
■ Юбілейная выстаўка
Валерыя Счаснага.
■ Выстаўка "Белакежы 2009".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Выстаўка дыпломных прац дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул.
Карповіча, 4,
пр.Леніна, 43.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

■ "Гаўрыла
Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.

Выстаўкі:

■ Выстаўка алавяных салдацікаў і мадэлей караблёў А.Ляўкова.
■ Выстаўка Андрэя Смолка "Уздым і мары".
■ Выстаўка "Маляваны экватар".
■ Выстаўка керамікі і жывапісу Тамары і Івана Курачыцкіх.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ 17 — "Адночы ў Чыкага".
■ 18 — "Сільва" І.Кальмана.
■ 19 — "Блакiтная камяя" К.Брэйтбурга.
■ 20 — "Італьянскае каханне".
■ 21 — "Італьянскае каханне".

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЖНІВЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2011 ГОДА!

Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.

■ "Ротмістр Вітольд
Пілецкі. 1901 — 1948".
Да 24.07.2011.

■ Асветніцка-забаўляльны
праект "Вялікія муміі
Егіпта".

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная
экспазіцыя "Гісторыя
ІЗ'езда РСДРП".
■ "Казакі — абаронцы
айчыны".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Пастаянная
літаратурна-мемарыяльная
экспазіцыя
"Якуб Колас.
Жыццё
і творчасць".
■ Тэатралізаваная
экскурсія паводле
казак Якуба Коласа.

ў перьяддзінным друку пач.
XX ст. у артэфактах эпохі).

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ Выстаўка
"Сцяжынкамі
майстэрства".
■ "Свет шчодры. Свет
мяне паўторыць..." (да
80-годдзя з дня нараджэння
У.Караткевіча).

■ "Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам".
■ "Спадарожнікі
дзяцінства".

■ Фотавыстаўка, прысвечаная
дзейнасці
беларускіх аб'яднанняў у за-
межжы, а таксама літарату-
рна-выстаўка
"Пісьменнікі
беларускага
замежжа".

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232)
74 19 11.

Цэнтральная
частка палаца
Выстаўкі:

■ Выстаўка "Бурштын —
золата Балтыкі".
■ Выстаўка "Яркая палітра
шасцідзясятых".

■ "Беларусь
стваральная".
■ Выстаўка
В.Касаткіна
"Жывіца.

Часавыя
прасторы".
■ Выстаўка
Тацяны Шубінай
"Метал Скрэп-Арт.

Мастацтва
металічнага
лому".

Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт палаца).

■ "Загадкавыя фантазіі

"Мастацтва для
вечнасці".

■ Выстаўка твораў Вольгі
Капачовай
"Muchos bosses".

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

■ Пакой крывых
люстэраў.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".

■ Куток жывых
экзатычных
рэптылій.

Зімовы сад

Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

Працуюць рэстаўрацыйныя
майстэрні і аддзел па
турызме
(вул. Кірава, 8).

Гомельскі парк

Прыватная
калекцыя галубоў
"Сімвал міру
і любові".

■ "Сімвал міру
і любові".

ТЭАТРЫ*

РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск,

вул. Крапоткіна, 44.
Тэл.: 334 60 08.

■ 18 — "Адамавы
жарты"
С.Навуменкі.
■ 19 — "Раман+Юлія"

Д.Балыка.

■ 20 — "Сёстры
Псіхеі"
С.Кавалёва.
■ 21 — "Шчаслівы муж"
Ф.Аляхновіча.

БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ
ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ 17 — "Адночы ў
Чыкага".
■ 18 — "Сільва" І.Кальмана.
■ 19 — "Блакiтная

камяя"
К.Брэйтбурга.
■ 20 — "Італьянскае
каханне".
■ 21 — "Італьянскае
каханне".

